

Sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa za rok 2021

Wstęp

Najważniejsze informacje o Narodowym Instytucie Dziedzictwa

A. Misja NID

Misją NID jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa kulturowego w celu jego zachowania dla przyszłych pokoleń poprzez wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony oraz konserwacji zabytków, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego, a także gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie. Instytut, realizując swoje zadania statutowe, uznaje, że zarówno zabytki jak i niematerialny dorobek kulturowy poprzednich pokoleń są świadectwem naszej przeszłości i będąc ważną częścią naszego dziedzictwa, mogą stanowić trwały fundament wspólnej przyszłości i zrównoważonego rozwoju naszej Ojczyzny.

B. Krótki zarys historii Instytutu

Narodowy Instytut Dziedzictwa jest prawnym następcą Ośrodka Dokumentacji Zabytków, utworzonego w 1962 r. w celu „usprawnienia inwentaryzacji zabytków dla racjonalnego planowania ich odbudowy i konserwacji”. W 2002 r. poprzez połączenie Ośrodka Dokumentacji Zabytków i Ośrodka Ochrony Zabytkowego Krajobrazu powstał Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków (KOBiDZ). 1 stycznia 2007 r., na mocy zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, do KOBiDZ przyłączono Ośrodek Ochrony Dziedzictwa

Archeologicznego, co oznaczało powstanie pod poprzednią nazwą nowej instytucji kultury. 1 stycznia 2011 r. KOBiDZ zmienił nazwę na Narodowy Instytut Dziedzictwa. Instytucja z nową nazwą i zmienionym statutem, dostosowanym do ówczesnych wyzwań stojących przed systemem ochrony zabytków, kontynuowała idee ochrony i udostępniania dziedzictwa kulturowego szerokim grupom odbiorców.

Kolejne zmiany w Instytucie nastąpiły w 2014 r. i polegały na aktualizacji statutu i Regulaminu Organizacyjnego NID.

31 stycznia 2020 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego po raz kolejny nadał nowy statut dostosowany do aktualnych potrzeb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, czego konsekwencją było wdrożenie 1 lipca 2020 r. nowej struktury organizacyjnej Instytutu w celu bardziej efektywnego realizowania misji NID.

C. Ramy prawne funkcjonowania NID

Narodowy Instytut Dziedzictwa jest państwową instytucją kultury, która działa na podstawie następujących aktów prawnych:

- ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2018 r., poz. 1983 oraz z 2019 r., poz. 115, 730, 1696 i 2020);
- ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r., poz. 2067 i 2245 oraz z 2019 r., poz. 730 i 1696);
- statutu stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 stycznia 2020 r. (poz. 5).

D. Struktura organizacyjna

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym z dn. 1 lipca 2020 r. strukturę organizacyjną Instytutu tworzą:

- 1) Dział Standardów Konserwatorskich, w skład którego wchodzi:
  - a) Zespół ds. Dziedzictwa Archeologicznego,
  - b) Zespół ds. Krajobrazu i Zieleni Zabytkowej,

- c) Zespół ds. Ekspertyz i Analiz Zabytków,
  - d) Zespół ds. Monitoringu Zabytków;
- 2) Dział Kształcenia o Dziedzictwie, w skład którego wchodzi:
- a) Zespół ds. Upowszechniania Wiedzy,
  - b) Zespół ds. Komunikacji Społecznej,
  - c) Zespół ds. Wydawnictw,
  - d) Zespół Biblioteki;
- 3) Dział Danych o Zabytkach, w skład którego wchodzi:
- a) Zespół ds. Archiwaliów,
  - b) Zespół ds. Danych Cyfrowych,
  - c) Zespół ds. Rejestru i Ewidencji Zabytków;
- 4) Zespół Biura Dyrektora;
- 5) Zespół ds. Administracyjnych;
- 6) Zespół ds. Finansowych;
- 7) Zespół ds. Kadrowych;
- 8) Zespół ds. Koordynacji i Rozliczania Programów;
- 9) Zespół ds. Obsługi Prawnej;
- 10) Samodzielne Stanowisko ds. Audytu Wewnętrznego – Auditor Wewnętrzny;
- 11) Samodzielne Stanowisko ds. Informacji Niejawnych – Pełnomocnik Dyrektora ds. Ochrony Informacji Niejawnej;
- 12) Oddział Terenowy w Gdańsku, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Toruniu;
- 13) Oddział Terenowy w Krakowie, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Kielcach;
- 14) Oddział Terenowy w Olsztynie, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Białymstoku;
- 15) Oddział Terenowy w Opolu, w skład którego wchodzi:
- a) Pracownia Terenowa w Katowicach,
  - b) Pracownia Terenowa w Łodzi;
- 16) Oddział Terenowy w Poznaniu, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Szczecinie;

- 17) Oddział Terenowy w Rzeszowie, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Lublinie;
- 18) Oddział Terenowy we Wrocławiu, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Zielonej Górze;
- 19) Specjalistyczna Pracownia Terenowa „Centrum Architektury Drewnianej” w Otwocku;
- 20) Specjalistyczna Pracownia Terenowa „Park Mużakowski” w Łęknicy;
- 21) Specjalistyczna Pracownia Terenowa „Zespół pałacowo-parkowy” w Trzebinach.

E. Zadania statutowe NID

Do zadań statutowych Narodowego Instytutu Dziedzictwa należy w szczególności:

1. tworzenie i upowszechnianie standardów dokumentacji, badania, konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych;
2. włączenie się na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub Generalnego Konserwatora Zabytków w proces ewaluacji i doskonalenia systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz w proces ochrony dziedzictwa niematerialnego;
3. wydawanie opinii i ekspertyz dotyczących działań przy zabytkach na rzecz organów administracji publicznej;
4. monitorowanie i analizowanie zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego oraz wypracowywanie metod przeciwdziałania tym zagrożeniom, w tym w szczególności dla obiektów z Listy światowego dziedzictwa UNESCO i uznanych za Pomniki Historii;
5. publikowanie i upowszechnianie wydawnictw z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad nim;
6. realizacja specjalistycznych programów szkoleniowych i informacyjnych na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami;

7. podejmowanie współpracy z właścicielami i zarządcami zabytków na rzecz właściwego zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego oraz promowanie zasad opieki nad zabytkami;
8. realizacja programów i kampanii społecznych w zakresie promowania dziedzictwa kulturowego i jego wartości, a także idei ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
9. realizacja programów edukacyjnych i podejmowanie współpracy na polu edukacji społecznej na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym;
10. podejmowanie współpracy na rzecz wzrostu społecznego zaangażowania w system identyfikacji i ochrony dziedzictwa kulturowego;
11. gromadzenie, opracowywanie, archiwizowanie i udostępnianie wiedzy o stanie zachowania i wartościach zasobu dziedzictwa kulturowego, w tym także zbiorów naukowych związanych z ochroną tego dziedzictwa;
12. gromadzenie i zarządzanie zasobem dokumentacji rejestru zabytków i Krajowej Ewidencji Zabytków, a także ewidencjonowanie badań archeologicznych prowadzonych na terenie kraju;
13. prowadzenie i rozwój ogólnopolskiego cyfrowego systemu gromadzenia i udostępniania danych o dziedzictwie kulturowym, w tym danych geolokalizacyjnych;
14. koordynowanie realizacji procedury występowania z wnioskiem do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o uznanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zabytku nieruchomego za Pomnik Historii;
15. realizacja w zakresie powierzonym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zadań wynikających z porozumień, konwencji i innych dokumentów ratyfikowanych przez Polskę, związanych z ochroną i opieką nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym;
16. prowadzenie w porozumieniu z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym;

17. organizowanie i prowadzenie innych prac związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na zlecenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub Generalnego Konserwatora Zabytków.

Instytut realizuje swoje zadania, współpracując ze służbami konserwatorskimi oraz innymi jednostkami organizacyjnymi wyspecjalizowanymi w ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w tym ze szkołami wyższymi, instytucjami naukowymi, instytucjami kultury, muzeami, kościołami i związkami wyznaniowymi, a także administracją rządową i samorządową oraz organizacjami pozarządowymi.

Działalność Narodowego Instytutu Dziedzictwa

A. Priorytet – Wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony i konserwacji zabytków

1. Program przeciwdziałania przestępczości skierowanej przeciwko dziedzictwu archeologicznemu

W okresie sprawozdawczym monitorowany był rynek antykwaryczny w zakresie naruszeń prawa dotyczących zabytków archeologicznych. Monitoringowi poddano m.in. aukcje na portalach aukcyjnych Allegro i eBay. W wyniku tych działań wykryto i zgłoszono Policji 1 przypadek złamania prawa. Ponadto złożono odwołanie od umorzenia sprawy nieprawidłowości prowadzenia prac na trasie autostrady w Wirwajdach. Przeprowadzono 4 konsultacje ws. kradzieży w woj. warmińsko-mazurskim oraz 9 konsultacji roboczych z przedstawicielami Policji. Pracownik NID uczestniczył w działaniach prowadzonych przy Policję przy postępowaniach, a także dwukrotnie zeznawał w sprawach karnych jako ekspert.

Realizacja zadań statutowych nr 4, 6.

2. Wydawanie opinii i ekspertyz dotyczących działań przy zabytkach na rzecz organów administracji publicznej

W okresie sprawozdawczym specjaliści NID z Warszawy i Oddziałów Terenowych, pomimo ograniczeń wynikających ze stanu panującej epidemii, polegających m.in. na częściowym zamknięciu bibliotek i archiwów, a także utrudnień w fizycznym dostępie do obiektów, sporządzili 322 opinie specjalistyczne.

Tabela I. Opinie specjalistyczne opracowane przez NID

Lp.	Wnioskodawca	Liczba opinii
1.	Generalny Konserwator Zabytków (opinie dotyczące skreśleń zabytków z rejestru lub w sprawach prowadzonych postępowań odwoławczych)	101
2.	Wojewódzcy konserwatorzy zabytków (opinie dotyczące rozpoznania wartości zabytkowych oraz oceny prowadzonych prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytkach)	163
3.	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (opinie dotyczące oceny badań archeologicznych prowadzonych na terenach przeznaczonych pod inwestycje drogowe)	204
4.	Inne organy (samorządowi konserwatorzy zabytków, Prokuratura, Policja)	31
5.	Razem	499

Realizacja zadań statutowych nr 1, 3, 4, 7.

3. Przygotowywanie opracowań studialnych

Oprócz opinii i ekspertyz sporządzonych na zlecenie organów konserwatorskich NID wykonał dla wojewódzkich konserwatorów zabytków opracowania typu studialnego: Plutycze – studium historyczno-ruralistyczne wsi (woj. podlaskie) oraz Studium krajobrazowe przedpola ruin zamku Kamieniec w woj. podkarpackim.

W ramach Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 (zadanie 1.1.3.) opracowano:

– 5 studiów ochrony wartości kulturowych zabytkowych miejscowości wskazanych przez wojewódzkich konserwatorów zabytków:

1. Studium ochrony wartości kulturowych zespołu ruralistycznego przedmieścia Święty Wojciech w Gdańsku, woj. pomorskie;
2. Studium ochrony wartości kulturowych miasta Łęczycza, powiat loco, woj. łódzkie;

3. Studium ochrony wartości kulturowych miasta Miasteczko Śląskie, powiat tarnogórski, woj. śląskie;
4. Studium ochrony wartości kulturowych miasta Prusice, gm. loco, powiat trzebnicki;
5. Studium ochrony wartości kulturowych miasta Góra Kalwaria, gm. Góra Kalwaria, powiat piaseczyński.

– 2 studia ochrony wartości kulturowych dla gmin Nowy Sącz, woj. małopolskie i Czaplonek, woj. zachodniopomorskie (studium obejmujące miasto w granicach administracyjnych).

Realizacja zadań statutowych nr 1, 3, 4, 7, 11.

4. Współpraca z GDDKiA i udział w programie ratowniczych badań archeologicznych na trasach budowy dróg krajowych

W ramach współpracy z GDDKiA w całej Polsce w okresie sprawozdawczym eksperci NID uczestniczyli w 99 odbiorach prac archeologicznych realizowanych w związku z budową dróg krajowych i autostrad.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 3, 4, 7.

5. Tworzenie i upowszechnianie standardów dokumentacji, badań i konserwacji zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych

W ramach tworzenia i upowszechniania standardów dokumentacji, badań i konserwacji poszczególnych kategorii zabytków NID w okresie sprawozdawczym opracował 5 standardów postępowania w projektowaniu z zakresu konserwacji i restauracji parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni oraz 2 inne dokumentacje:

- Zalecenia do opracowania dokumentacji studialnej w związku z pracami konserwatorskimi, restauratorskimi i robotami budowlanymi;
- Zalecenia do wykonania projektu koncepcyjnego konserwacji i/lub restauracji;

- Zalecenia do opracowania projektu budowlanego robót budowlanych, wymagających decyzji o pozwoleniu na budowę oraz projektów wykonawczych w procesie konserwacji i restauracji;
- Zalecenia dla opracowania projektu wykonawczego z zakresu ochrony zieleni;
- Zalecenia dla opracowania projektu gospodarki drzewostanem – uzupełnienie standardu z 2019 r.;
- Zalecenia do sporządzenia opracowania mikologicznego zabytku wykonanego w konstrukcji drewnianej;
- Zalecenia dotyczące postępowania z nawierzchniami w historycznych zespołach urbanistycznych.

Powyższe standardy opracowane zostały jako realizacja zadania 1.2.2. Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich w Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 2.

6. Szkolenia specjalistyczne w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami

W ramach realizacji programów szkoleniowych oraz informacyjnych na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami NID przeprowadził cykl trzech szkoleń dla pracowników Krajowej Administracji Skarbowej oraz Departamentu Ochrony Zabytków MKDNIŚ z obsługi aplikacji ScanManager. Aplikacja ta umożliwia dostęp do cyfrowego repozytorium NID, gromadzącego m.in. dokumentację pozwoleń na wywóz zabytków ruchomych za granicę. W ramach szkoleń zostało przeszkolonych ok. 80 osób.

Przeprowadzono również 13 szkoleń w zakresie wytycznych GKZ dotyczących standardów prowadzenia badań archeologicznych oraz standardów postępowania konserwatorskiego wobec parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni, a także dla studentów Inżynierii Lądowej PW nt. ochrony zabytków archeologicznych.

Przeprowadzono 3 szkolenia dla policjantów z pionu prewencji z woj. kujawsko-pomorskiego i pomorskiego w zakresie podstaw ochrony zabytków, zwalczania przestępczości przeciwko dziedzictwu, w których wzięło udział 90 osób, a także dla członków Izby Architektów – z udziałem 84 osób – nt. zagadnień prawnych przy pracach projektowych i budowlanych prowadzonych w obszarach zabytkowych,.

W ramach zadania 1.1.1. Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 „Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym...” zrealizowano 6 szkoleń online – dla gmin z województw: podlaskiego, śląskiego, lubuskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego, opolskiego i mazowieckiego. Wzięło w nich udział łącznie 360 osób, w tym przedstawiciele urzędów 164 jednostek samorządu terytorialnego (na poziomie gmin, starostw powiatowe i urzędów marszałkowskich). Poza tym w szkoleniach uczestniczyli przedstawiciele LGD, ośrodków kultury, muzeów, bibliotek, instytucji kultury i NGO. Szkolenie prezentowało tematykę ujmowania dziedzictwa w rewitalizacji oraz zagadnienie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Na platformie e-szkoleniowej NID zarejestrowano w okresie sprawozdawczym 319 osób – 21 osób zrealizowało zestaw minimum 5 z dostępnych e-szkoleń, 74 osoby są w trakcie realizacji e-szkoleń bądź zrealizowały mniej niż 5 dostępnych e-szkoleń.

Przygotowano także 3 nowe e-szkolenia: z podstaw wiedzy o dziedzictwie, z prawnych aspektów związanych z ochroną krajobrazu i z zarządzania w gminie zielenią zabytkową. Wtyczka do webinarów (LiveWebinar) przypisana do platformy e-szkoleniowej, a jednocześnie od niej niezależna, umożliwiła nie tylko przeprowadzenie szkoleń dla gmin, ale też zorganizowanie innych wydarzeń dla różnych grup odbiorców. Były to m.in. szkolenia dla gmin w programie wsparcia rewitalizacji (zadanie 1.1.3), dla osób korzystających z działań Centrum Architektury Drewnianej (zadanie 1.2.4.) oraz spotkania, konferencje i webinary. W przypadku webinarów otwartych były one transmitowane na FB i YouTube.

Łącznie przy pomocy wtyczki LiveWebinar zorganizowano 18 wydarzeń (oprócz szkoleń z zarządzania dziedzictwem dla gmin).

Komunikację nt. szkoleń w ramach nowej e-platformy edukacyjnej prowadzono za pośrednictwem mediów własnych i kanałami Centrów Kompetencji ds. Rewitalizacji w OT, a także na stronie internetowej Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego i na portalach oraz mediach społecznościowych Urzędów Marszałkowskich. Reklama szkoleń pojawiła się w miesięczniku „Spotkania z Zabytkami”.

W ramach zadania w okresie sprawozdawczym wydano online publikację „Zintegrowane zarządzanie dziedzictwem kulturowym w rozwoju lokalnym. Wdrażanie założeń strategii 21 Rady Europy krok po kroku. Poradnik dla gmin”. To opracowanie bazuje na rekomendacjach Rady Europy – przystosowanych do potrzeb samorządów w kontekście polskich uwarunkowań ustawowych – dotyczących interdyscyplinarnego ujmowania dziedzictwa w dokumentach strategicznych gmin i we wdrażanych działaniach. Jego kluczowymi elementami są wskazówki do identyfikacji obszarów, w których dziedzictwo może odgrywać rolę rozwojową, i do ujmowania tej roli w dokumentach rozwojowych, a także proste narzędzia samodzielnej ewaluacji działań.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 6.

7. Wydawnictwo czasopism i publikacji specjalistycznych

Ukazały się dwa numery czasopisma „Ochrona Zabytków”: ukończono nr 2/2020 oraz przygotowano i wydano nr 1/2021. Prace nad drugim numerem za 2021 rok są zaawansowane. Tytuł jest uwzględniony w wykazie czasopism punktowanych Ministerstwa Edukacji i Nauki z wynikiem 40 punktów. Wydano czasopismo „Kurier Konserwatorski” nr 20 z tekstem Marii Pawłowskiej poświęconym wywozowi zabytków za granicę. Ukazał się również nr 15 czasopisma „Raport” i przygotowano materiały do kolejnego, 16 numeru. Kontynuowano prace nad wydaniem w wersji cyfrowej pracy doktorskiej Jadwigi Stęchły, pt. *Drzwi i bramy w architekturze świeckiej miasta Jarosławia od końca wieku XVIII do roku 1939*, t.

1 i 2, w ramach serii „Monument”. Ponadto NID wydał publikację *Rozwój lokalny i strategiczne zarządzanie rozwojem gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe – 2 tom serii wydawniczej „Dziedzictwo kulturowe w badaniach”* (z Uniwersytetem Jagiellońskim).

Realizacja zadania statutowego nr 5.

8. Koordynowanie działań związanych z wdrażaniem zapisów Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego w zakresie powierzonym Instytutowi przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W dniu 19 maja 2021 r. odbył się pierwszy etap misji doradczej WHC/ICOMOS, połączonej ze spotkaniem międzynarodowych ekspertów, dotyczącej ochrony i konserwacji Auschwitz Birkenau, niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady (1940-1945), miejsca światowego dziedzictwa UNESCO, w formie spotkania on-line ekspertów z interesariuszami. Było ono poświęcone omówieniu obecnego stanu zachowania miejsca światowego dziedzictwa w kontekście decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Kluczowi interesariusze przedstawili na nim ekspertom prezentacje swojej działalności w tym zakresie, rozszerzone o dokumentację fotograficzną ilustrującą bieżącą sytuację w terenie. Drugi etap misji doradczej WHC/ICOMOS, w formie wizji lokalnej ekspertów w terenie, odbył się w dniach 12-14.10.2021.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 4, 7, 15, 16.

9. Koordynowanie realizacji procedury występowania z wnioskiem do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o uznanie przez prezydenta RP zabytku nieruchomego za Pomnik Historii

W okresie sprawozdawczym opracowano 8 opinii dotyczących obiektów kandydujących do uznania za Pomniki Historii: archikolegiaty w Tumie pod Łęczycą, romantycznego krajobrazu Kulturowego Dolnego Śląska w Kamieńcu Ząbkowickim, kościoła parafialnego pw. św. Jakuba Apostoła w Małujowicach, zespołu kościoła kolegiackiego pw. św. Marcina Biskupa z Tours w Opatowie,

Sanktuarium Matki Pokoju w Stoczku Klasztornym, Częstochowskiej Fabryki Zapalek, Gmachu Ministerstwa Edukacji i Nauki w Warszawie oraz Prawosławnego Stauropeigialnego Klasztoru św. Onufrego w Jabłecznej.

Opracowano 5 rozporządzeń w sprawie uznania zabytków za Pomniki Historii: dawnego opactwa kanoników regularnych w Czerwińsku, zespołu pałacowo-parkowego w Puławach, historycznego zespołu miasta w Tykocinie, zespołu zamkowo-parkowego w Pszczynie, zespołu klasztornego bernardynów w Radomiu.

Przeprowadzono 8 lustracji terenowych obiektów kandydujących do uznania za Pomniki Historii:

- monastyru św. Onufrego w Jabłecznej;
- zespołu kościoła kolegiackiego pw. św. Marcina Biskupa z Tours w Opatowie;
- pobenedyktynskiego zespołu klasztornego w Opatowie;
- ruin zamku w Chęcinach;
- monastyru w Supraślu;
- gmachu MEN w Warszawie;
- kościoła w Krasnem;
- kościoła w Małujowicach.

Realizacja zadania statutowego nr 14.

10. Monitoring stanu zachowania zabytków, w tym Pomników Historii i miejsc Światowego Dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa uczestniczy w systemie monitorowania zabytków, w tym Pomników Historii i miejsc Światowego Dziedzictwa. Ograniczenia wynikające z panującej epidemii COVID-19 utrudniały monitoring, a w szczególności lustracje terenowe zabytków, w związku z czym w 2021 r. przeprowadzono 3 wizje doraźne Pomników Historii i 2 miejsc Światowego Dziedzictwa.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono weryfikację ankiety dla 2 Pomników Historii oraz sporządzono opis wartości i atrybutów dla 2 miejsc Światowego Dziedzictwa. Równolegle prowadzony jest bieżący monitoring informacji spływających od wojewódzkich konserwatorów zabytków na specjalnie do tego celu utworzony adres mailowy. Dla Pomników Historii spłynęły 202 informacje, natomiast dla miejsc Światowego Dziedzictwa – 55.

W sprawach prac prowadzonych przy zabytkach będących Pomnikami Historii podjęto 5 działań o charakterze interwencyjnym.

Tabela II. Lustracje terenowe zabytków

Lp.	Nazwa miernika	Miejsca Światowego Dziedzictwa	Pomniki Historii	Inne zabytki
1	Liczba lustracji terenowych przeprowadzonych w okresie sprawozdawczym	6	11	290

Prowadzony był także monitoring działań na cmentarzach żydowskich na podstawie informacji uzyskanych od Komisji Rabinicznej, Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN i Fundacji Dziedzictwa Kulturowego.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 4, 7, 11.

11. Podjęmowanie współpracy z właścicielami i zarządcami obiektów z Listy Światowego Dziedzictwa i uznanych za Pomniki Historii, na rzecz właściwej opieki i zarządzania dobrami

W okresie sprawozdawczym prowadzona była bieżąca współpraca z zarządcami miejsc Światowego Dziedzictwa i służbami konserwatorskimi dot. aktualnych problemów ochrony i zarządzania.

W ramach realizacji zadań statutowych Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi również współpracę z zarządcami następujących obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO: Królewskich kopalni soli w Wieliczce i Bochni, Puszczy Białowieskiej, Auschwitz Birkenau, Kalwarii Zebrzydowskiej, Drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat, Starego Miasta w

Zamościu, Kopalni rud ołowiu, srebra i cynku wraz z jej systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach, Zamku krzyżackiego w Malborku, Średniowiecznego miasta w Toruniu, Kościołów drewnianych południowej Małopolski, Parku Mużakowskiego, a także Hali Stulecia we Wrocławiu. Przekazano zarządcom polskich miejsc Światowego Dziedzictwa zaproszenia na warsztaty (24 marca 2021 r.) dot. Rekomendacji HUL w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego oraz przekazano informację nt. obchodów 10-lecia Rekomendacji UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego (spotkania online w dniach 16-24.06.2021) .

Realizacja zadań statutowych nr 1, 7.

12. Prowadzenie procedury konkursu „Zabytek Zadbany”

Konkurs „Zabytek Zadbany” ma na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami.

W okresie sprawozdawczym zostało zgłoszonych 136 zabytków z 15 województw, przeprowadzono ocenę formalną wszystkich wniosków. 119 wniosków, które spełniło kryteria formalne, zostało zweryfikowanych podczas prowadzonych przez ekspertów NID lustracji terenowych, a następnie je zaopiniowano. W dniach 20-21 maja 2021 r. odbyły się obrady jury konkursu, które nominowało 21 zabytkowych obiektów.

Przygotowano oprawę medialną i promocyjną konkursu, jak również materiały prasowe z ich wysyłką do mediów, służb konserwatorskich i instytucji kultury.

22 listopada 2021 r. odbyło się uroczyste ogłoszenie wyników konkursu wraz z oprawą medialną podczas gali w Centrum Prasowym Foksal w Warszawie, z udziałem właścicieli nagrodzonych zabytków, dyrektora NID oraz generalnego konserwatora zabytków. Przygotowano wydawnictwa prezentujące nagrodzone obiekty – kalendarz ścienny na 2022 r. (nakład 400 egz.) oraz książkę Zabytek Zadbany AD 2021 (164 s., nakład 700 egz.). Publikacje zostały przekazane nagrodzonym, służbom konserwatorskim, urzędom marszałkowskim i wojewódzkim, samorządowym i wojewódzkim konserwatorom zabytków, przedstawicielom kościołów i wyznań etc.

Dokonano zmian w regulaminie konkursu, przygotowano nowe formularze zgłoszeniowe i wszczęto procedurę powołania jury konkursu na nową kadencję (2022-2026).

Realizacja zadań statutowych nr 1, 7, 8.

13. Organizacja obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków.
21 kwietnia 2021 r. z okazji obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków odbyło się webinarium „Architektura Drewniana od deski do deski. Teoria i praktyka”

Konferencję w formie webinarium objęła patronatem prof. Magdalena Gawin – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Generalny Konserwator Zabytków, pomysłodawczyni i inicjatorka utworzenia Centrum Architektury Drewnianej.

Webinarium zorganizowano w formule pięciu paneli dyskusyjnych:

- Co warto wiedzieć o architekturze drewnianej w Polsce?
- Finansowanie i prawne możliwości ochrony architektury drewnianej
- Adaptacja obiektów w teorii i praktyce
- Translokacje i rola skansenów w ochronie architektury drewnianej
- Rola organizacji pozarządowych i społeczna partycypacja w ochronie architektury drewnianej.

Wśród zaproszonych prelegentów znaleźli się przedstawiciele służb konserwatorskich, NID, DOZ, właściciele obiektów drewnianych, pracownicy muzeów skansenowskich i członkowie organizacji pozarządowych. Liczba słuchaczy wydarzenia – ponad 700 osób – oraz postulaty przez nich przedstawiane pokazały, jak istotnym zagadnieniem jest ochrona architektury drewnianej. Oprócz wymiany doświadczeń wydarzenie to przyczyniło się do integracji przedstawicieli różnych środowisk i nawiązania nowych kontaktów. Wśród słuchaczy liczne grono stanowili architekci, pracownicy uczelni i służb

konserwatorskich, właściciele obiektów, pracownicy skansenów oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych, zaangażowanych w ochronę i popularyzację architektury drewnianej. W celu promocji wydarzenia zrealizowano spot, informujący o obchodach Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków i o walorach architektury drewnianej w Polsce. Pozyskano patronaty medialne: kanału TVP Kultura, na którego antenie przez tydzień emitowany był redakcyjny afisz reklamowy, zachęcający do udziału w konferencji; Polskiego Radia Programu 2, który przygotował relację z wydarzenia, a także portalu Murator.pl, który zachęcał do udziału w wydarzeniu i opublikował ciekawą relację z konferencji. Szczegółowe informacje na temat programu zostały wysłane w formie informacji prasowej do mediów ogólnoinformacyjnych – ogólnopolskich, regionalnych i lokalnych – oraz do mediów branżowych, publikujących w tematach: architektura, budownictwo, ochrona zabytków. W telewizji, radiu, mediach internetowych i społecznościowych ukazało się ogółem 85 publikacji.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 8, 10.

14. Prowadzenie internetowej bazy wiedzy z zakresu zarządzania dziedzictwem adresowanej do jednostek samorządu terytorialnego

Głównym zadaniem serwisu <http://samorzad.nid.pl> jest dostarczenie przedstawicielom samorządów, organizacjom pozarządowym działającym na polu dziedzictwa, samorządowym instytucjom kultury, lokalnym liderom i wszystkim zainteresowanym obywatelom praktycznej wiedzy na temat dziedzictwa, jego wartości i ochrony oraz możliwości jego wykorzystania w projektowaniu strategii zrównoważonego rozwoju gminy. Portal stanowi bazę wiedzy na temat szeroko pojętego zarządzania dziedzictwem, a w szczególności prawnych, finansowych, ekonomicznych, społecznych i konserwatorskich aspektów tego procesu.

W okresie sprawozdawczym opracowano 35 nowych artykułów z zakresu rewitalizacji, organizacji parków kulturowych, dziedzictwa w kontekście zarządzania rozwojem i dotyczących kwestii prawnych w ochronie zabytków. Dodano również możliwość przeglądania 15 nowych publikacji zewnętrznych oraz

możliwość odsłuchu podcastów o rewitalizacji na serwisie Spotify. Portal cieszy się stałą, niestąbną popularnością wśród użytkowników: w okresie sprawozdawczym serwis odwiedziło ponad 103 000 użytkowników i zanotowano ponad 170 000 odsłon.

Tabela III. Portal internetowy <http://samorzad.nid.pl>

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Liczba artykułów dodanych do bazy wiedzy samorzad.nid.pl w okresie sprawozdawczym	35
2	Liczba wszystkich artykułów opublikowanych w bazie wiedzy samorzad.nid.pl	245
3	Liczba użytkowników, którzy odwiedzili bazę wiedzy samorzad.nid.pl w okresie sprawozdawczym	103 284

Realizacja zadań statutowych nr 7, 8, 9, 10 .

15. Prowadzenie procedury konkursu „Samorząd dla Dziedzictwa”

Celem konkursu jest promocja i upowszechnianie najlepszych wzorców w zakresie opracowywania i wdrażania gminnego programu opieki nad zabytkami, o którym mowa w art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Do udziału w konkursie mogą zgłaszać się gminy, które właściwie korzystając z możliwości, jakie daje „instytucja” gminnego programu opieki nad zabytkami, zrealizowały działania oraz zadania służące ochronie i zachowaniu wartości dziedzictwa kulturowego przy jednoczesnym zaprogramowaniu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy na podstawie efektywnego wykorzystania potencjału zasobów dziedzictwa kulturowego.

W okresie sprawozdawczym Narodowy Instytut Dziedzictwa pełnił rolę koordynatora konkursu, wykonując zadania związane z procedurą realizacji jego drugiej edycji. Funkcję sekretariatu pełnił Oddział Terenowy NID w Rzeszowie. W ramach tego zadania Oddział obsługiwał interesantów, przeprowadził nabór wniosków, dokonał wizji lokalnych, opracował opinie merytoryczne i zorganizował posiedzenia jury konkursu. W ramach tego zadania w 2021 r. zmieniono regulamin, m.in. wprowadzając trzy kategorie konkursowe: A. Gminny program opieki nad zabytkami dużych i średnich gmin miejskich (liczących co najmniej 50 tys. mieszkańców); B. Gminny program opieki nad zabytkami małych gmin miejskich

(liczących poniżej 50 tys. mieszkańców); C. Gminny program opieki nad zabytkami gmin miejsko-wiejskich i gmin wiejskich.

W dniu 11 maja 2021 r. ogłoszono drugą edycję konkursu. W wyniku naboru wpłynęło 18 zgłoszeń z 7 województw. 13 wniosków, które spełniły kryteria formalne, zostało poddanych analizie i ocenie przez ekspertów NID. Jury konkursu, na posiedzeniu w dniu 31 sierpnia, rekomendowało do nominacji 6 samorządów. Zgodnie z regulaminem ostateczną decyzję podjęła Pani dr hab. prof. IH PAN Magdalena Gawin – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Generalny Konserwator Zabytków, akceptując zaproponowanych przez jury nominowanych w trzech kategoriach konkursowych.

W ramach realizacji zadania Instytut zorganizował konferencję prasową i uroczystą galę rozstrzygnięcia konkursu; przygotował też nagrody dla zwycięzców: dyplomy, miedziane tablice, filmy promujące dziedzictwo kulturowe zwyciężskich gmin. Filmy zostały udostępnione na kanale YouTube NID.

Zgodnie z przyjętą strategią promocji konkursu Narodowy Instytut Dziedzictwa przeprowadził kampanię informacyjną, przekazując komunikaty dotyczące zarówno rozpoczęcia, jak i rozstrzygnięcia konkursu do mediów ogólnopolskich i regionalnych. NID nawiązał także współpracę z Polską Organizacją Turystyczną, która stała się partnerem konkursu, oraz redakcją dziennika „Rzeczpospolita” i dodatku „Rzeczpospolita Życie Regionów” w charakterze patrona medialnego. Współpraca zaowocowała artykułami na temat konkursu w tych kanałach komunikacji. NID zrealizował również podcast z udziałem przewodniczącej jury prof. Moniki Murzyn-Kupisz pt. „Dlaczego warto wziąć udział w konkursie »Samorząd dla Dziedzictwa«?”, w którym kierująca jury tłumaczy, dlaczego dbałość o zabytki, poprzez realizowanie i wdrażanie gminnych programów opieki nad zabytkami, powinna być priorytetem dla samorządów. Podcast stanowi kompendium wiedzy dla tych przedstawicieli władz samorządowych, dla których dziedzictwo kulturowe jest nie tylko świadectwem przeszłości, ale również istotnym elementem naszej współczesności; potencjałem, który – przy odpowiednim zagospodarowaniu – może mieć znaczący wpływ na rozwój

lokalnych społeczności. Po rozstrzygnięciu konkursu Instytut wyemitował spoty informacyjno-gratulacyjne na antenach Polskiego Radia Gdańsk, Olsztyn, Wrocław, Rzeszów i Szczecin. W celu zwiększenia wydźwięku projektu NID wystosował pisma gratulacyjne do wojewodów i marszałków województw, na których terenie znajdują się zwycięskie gminy. Informacje na temat konkursu zostały zamieszczone także na administrowanych przez Instytut stronach internetowych nid.pl, samorzad.nid.pl, edu.nid.pl oraz na profilu Facebook NID.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 2, 7, 8, 10.

16. Współpraca z Głównym Urzędem Statystycznym przy badaniu jednostek samorządu terytorialnego w kontekście realizowania zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami

Przygotowano rozdział „Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe”, opracowano dane umieszczone w tym rozdziale, który pojawił się w Raporcie GUS „Kultura 2020”. Rozpoczęto prace nad wprowadzeniem dwóch badań dotyczących zabytków do projektu „Program badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2023”, tj. nowego badania „Ochrona zabytków”, realizowanego w cyklu rocznym, które byłoby zasilane danymi z bazy Narodowego Instytutu Dziedzictwa i odnosiłoby się do obiektów ujętych w rejestrze zabytków, a także kontynuacji badania 1.28.11 „Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym”, ujętego w PBSSP na rok 2019 z cyklicznością co cztery lata. Przedstawiciele GUS uczestniczyli w pracach zespołu ds. statystyki kultury, który ma na celu opracowanie rekomendacji dotyczących organizacji systemu gromadzenia danych o dziedzictwie kulturowym. Opublikowano również publikację prezentującą wyniki prac badawczych Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym. Raport z realizacji badania, które zostało przeprowadzone w 2019 roku. Przedstawicielka NID wzięła ponadto udział w spotkaniu z przedstawicielami GUS poświęconemu przeglądowi jakości badania „Sprawozdanie z działalności na rynku dzieł sztuki i antyków” oraz użytkowaniu baz danych GUS.

17. Działania związane z przygotowaniem wniosków aplikacyjnych o wpis zabytków na Listę Światowego Dziedzictwa

W I połowie 2021 roku prowadzone były dalsze prace koordynujące i wspierające proces wpisania Stoczni Gdańskiej – miejsca narodzin „Solidarności” i symbolu upadku żelaznej kurtyny w Europie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W styczniu zorganizowano misję ewaluacyjną eksperta ICOMOS prof. Jörga Haspela. Misja przedstawiciela Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ICOMOS) stanowiła ostatni element procedury oceny Stoczni Gdańskiej jako miejsca kandydującego do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Podczas wizyty prof. Haspel zapoznał się z granicami nominowanego miejsca i jego stref buforowych, atrybutami miejsca, ze statusem ochrony prawnej, a także z prezentacjami głównych interesariuszy procesu zarządzania. Spotkał się też z przedstawicielami Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, władzami miasta Gdańska, Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz gospodarzami miejsca. Z uwagi na rygory bezpieczeństwa związane ze stanem pandemii COVID-19 zdalnie w spotkaniach z ekspertem uczestniczyli przedstawiciele innych instytucji współpracujących przy opracowywaniu wniosku oraz odpowiedzialnych za proces ochrony i zarządzania dobrem – Biura Rozwoju Gdańska, Instytutu Dziedzictwa Solidarności, Europejskiego Centrum Solidarności, Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, Fundacji Promocji Solidarności (Sala BHP) oraz Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Poległych Stoczniowców 1970 w Gdańsku.

Następnie NID przygotował propozycję stanowiska MKDniS – odpowiedzi na sprawozdanie okresowe z misji ICOMOS, „Interim Report” obejmujący nominowane dobro.

Kolejnym ważnym elementem prowadzonych działań było przygotowanie dla Centrum Światowego Dziedzictwa projektu dokumentu „Factual Errors” (zgłoszenie błędów merytorycznych do rekomendacji ICOMOS). Jednocześnie

przygotowano we współpracy z DOZ MKDNIŚ dwa dokumenty na sesję UNESCO, czyli „Non-paper” i „Talking points”.

Dodatkowo prowadzone były liczne przedsięwzięcia o charakterze promocyjnym i informacyjnym. Jednym z nich jest opracowanie publikacji Gdańsk, Stocznia, „Solidarność”. Przemysłowe i wolnościowe dziedzictwo Stoczni Gdańskiej autorstwa Andrzeja Trzeciaka. Bogato ilustrowana publikacja ukazała się w II półroczu 2021 r. w dwóch wersjach językowych.

6 lipca 2021 r. odbyło się uroczyste otwarcie, połączone w briefingiem prasowym, wystawy poświęconej historii Stoczni Gdańskiej widzianej oczami uczestników strajków z 1980 roku: „Stocznia ludzi! Stocznia 1980 – historia zwykłych ludzi, którzy zmienili Polskę, Europę i świat”. Wystawa jest artystyczną instalacją opartą na archiwalnych zdjęciach Stoczni i Stoczniovców, która oddaje swoim charakterem atmosferę lat osiemdziesiątych XX wieku. Umiejscowiona w witrynie NID umożliwi zapoznanie się z tamtym okresem tysiącom osób, które codziennie przechodzą ulicą Kopernika. Wystawie towarzyszyła drukowana gazeta stylizowana na prasę sprzed czterdziestu lat. Jej treść stanowią historie bohaterów Stoczni – pracowników, którzy we wspomnieniach przywołują czasy strajków. Teksty zostały uzupełnione o fotografie, pozyskane przy wsparciu partnerów: Europejskiego Centrum Solidarności, Instytutu Dziedzictwa Solidarności, Instytutu Kultury Miejskiej w Gdańsku, Grupy „Metropolitanka”, Stowarzyszenia Strażników Pamięci Stoczni Gdańskiej, Stowarzyszenia Arteria. Ponadto przedstawiciele NID, w szczególności Kierownik OTG we współpracy z WKZ, uczestniczy w bieżących spotkaniach z przedstawicielami i użytkownikami terenów postoczniowych (dla obszarów będących własnością podmiotów: CAVATINA, YIT, TORUS, EUROSTYL, ECHO INVESTMENST), poświęconych wypracowaniu właściwych rozwiązań w zakresie planowanych inwestycji oraz ich wpływu na miejsce nominowane do wpisu na Listę UNESCO – Stocznnię Gdańską.

Dodatkowo w ramach zadania opracowano „Studium technologiczne Stoczni Gdańskiej”, a także „Wzornik materiałów i barw dla terenów dawnej Stoczni Gdańskiej”.

Materiały dotyczące Stoczni Gdańskiej i działań prowadzonych w ramach projektu można znaleźć na dedykowanej stronie : www.gdansk-shipyard.nid.pl

Realizacja zadań statutowych nr 7, 10, 15.

18. Prowadzenie programu dotacyjnego MKDNiS „Ochrona zabytków archeologicznych”

Ogłoszony przez Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu program „Ochrona zabytków archeologicznych” ma na celu wspieranie zadań służących lepszemu rozpoznaniu, analizie i dokumentacji zabytków archeologicznych oraz opracowaniu i upowszechnieniu wyników badań archeologicznych. Zgłaszane projekty są rozpatrywane w trybie konkursowym, a Narodowy Instytut Dziedzictwa, jako instytucja zarządzająca, sprawuje pieczę nad przebiegiem procedury konkursowej oraz prawidłową realizacją dofinansowanych zadań.

Strategicznym celem programu „Ochrona zabytków archeologicznych” jest świadoma i zrównoważona ochrona dziedzictwa archeologicznego in situ, zgodna z normami międzynarodowymi.

Tabela IV. Program dotacyjny MKDNiS „Ochrona zabytków archeologicznych”

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Budżet dotacji do wydatkowania w 2021 r. (razem ze środkami przyznanymi w procedurze odwoławczej) rozdysponowany na projekty w naborze 2021 r. oraz na projekty 2-letnie z 2020 r.	2 300 000 zł
2	Liczba projektów zgłoszonych do naboru w 2021 r.	72
3	Liczba projektów pozytywnie ocenionych formalnie	69
4	Liczba projektów dofinansowanych	36
5	Liczba projektów zakończonych do 31.12.2020 r. i rozliczonych w 2021 r.	33
6	Liczba projektów w trakcie realizacji (zadania 2-letnie z 2020r.)	53

Wyniki naboru konkursowego na rok 2021 opublikowano 2 marca 2021 r. (dofinansowanych zostało 28 projektów), a wyniki procedury odwoławczej – 23 kwietnia 2021 r. (dofinansowanie otrzymało 8 projektów).

Beneficjenci wszystkich 36 projektów przystąpili do ich realizacji, 14 z nich zakończyło się do 31 grudnia 2021 r., a 22 jest realizowanych w trybie dwuletnim (do 31 grudnia 2022 r.). Wszystkie umowy zostały zawarte, uruchomiono

wszystkie środki finansowe (pierwsza transza dla zadań dwuletnich bądź całość w przypadku zadań jednorocznych).

Rozliczenia zadań dofinansowanych w latach 2019-2020 były składane do NID od połowy stycznia 2021 r. i dotyczyły łącznie 50 projektów, z tego:

- 16 zadań dwuletnich rozpoczętych w 2019 r. i zakończonych do 31 grudnia 2020 r.,
- 17 zadań wykonanych i zakończonych w 2020 r. (jednoroczne),
- 17 zadań dwuletnich, gdzie do końca 2020 r. został wykonany pierwszy etap, a projekty zakończyły się do 31.12.2021.

Rozliczenia zostały sprawdzone i przyjęte do 30 kwietnia 2021 r.

29 października 2021 r. został ogłoszony nabór wniosków do programu na rok 2022. Do 30 listopada, tj. do dnia zakończenia naboru, zostało złożonych 45 wniosków o dofinansowanie. Proces ich oceny formalnej i merytorycznej został zakończony w połowie stycznia 2022 r. Podstawowe informacje o programie są na bieżąco publikowane na stronie internetowej NID. Dodatkowo i w szerszym zakresie uruchomiono promocję działań poprzez zainicjowaną 19 kwietnia 2021 r. grupę NID na Facebooku – „Ochrona zabytków archeologicznych”. W grupie udostępniane są posty i informacje ze stron beneficjentów o aktualnie realizowanych i już zakończonych projektach dofinansowanych w ramach programu, a także aktualności związane z archeologią (współpraca z EAC, informacje o Europejskich Dniach Archeologii, informacje o konferencjach itd.). W okresie sprawozdawczym ukazało się 127 postów, grupa liczyła zaś 285 członków.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 2, 15, 17.

19. Prowadzenie programu rewaloryzacji Parku Mużakowskiego.

Zarządzanie polską częścią Parku Mużakowskiego

W okresie sprawozdawczym prowadzono bieżącą pielęgnację parku.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 15, 16, 17.

B. Priorytet – Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego.

1. Prowadzenie kampanii społecznej zwiększającej wrażliwość społeczną na przestępczość przeciwko zabytkom

Kampania społeczna jest jednym z zadań Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022. Tegoroczna odsłona kampanii jest kontynuacją działań prowadzonych w 2020 r., które skupiały się głównie na: uświadomieniu, czym jest dziedzictwo kulturowe; przedstawieniu rodzajów przestępstw przeciwko zabytkom; przedstawieniu sposobów reagowania na przestępstwa w ramach akcji społecznej „Zabytki to Twoje dziedzictwo. Nie pozwól niszczyć – reaguj!”. W roku 2021 kampania skupiła się na oddaniu głosu społeczeństwu, które poprzez publikację zdjęcia z hasłem akcji #niemamojezgodynato mogło wyrazić swój sprzeciw wobec przestępstw przeciwko zabytkom.

W ramach kampanii zrealizowano:

- wysłano 3 informacje prasowe, które zaowocowały 138 publikacjami w mediach;
- podjęto współpracę z wysokozasięgowym youtuberem Dawidem Myśliwcem, prowadzącym kanał „Uwaga! Naukowy bełkot”, który w stworzonym filmie odpowiedział na pytanie: dlaczego zabytki są ważne? Film obejrzało 125 tys. osób (wg danych na koniec grudnia 2021 r.) i pojawiło się przy nim 520 komentarzy;
- przeprowadzono akcję w mediach społecznościowych, na Facebooku i Instagramie, polegającą na publikacji hasła kampanii, do której włączyli się influencerzy, instytucje, osoby prywatne, konserwatorzy, podróżnicy, rekonstruktorzy historyczni, czyli łącznie ponad 180 osób, co przełożyło się na zasięg 882 067 odbiorców;
- zorganizowano konferencję prasową z udziałem Damiana Myśliwca, dyrektora NID i wielkopolskiego konserwatora zabytków. W konferencji wzięło udział ponad 30 redakcji;

- aby dotrzeć z przekazem do seniorów, nawiązano współpracę z twórczynią internetowej telewizji śniadaniowej na kanale Silver TV. Nagranie programu, podczas którego opowiadano o kampanii obejrzało do tej pory ponad 7 tys. osób;
- zorganizowano konkurs internetowy, w którym zadaniem było opublikowanie zdjęcia z hasłem „Zabytki to Twoje dziedzictwo” na tle zabytku oraz wpisanie hasztagu #niemamojejzgodynato w opisie zgłoszenia. Sześć najciekawszych wpisów nagrodzono;
- zaktualizowano stronę internetową kampanii www.zabytki-reaguj.nid.pl;
- przygotowano spot promocyjny wykorzystujący wizerunek influencerów i hasło kampanii;– zrealizowano kampanię reklamową w Telewizji Polskiej, wykorzystującą hasło kampanii w formie billboardów sponsorskich;
- przygotowano treść do książki dla dzieci „Kronika Zabytkomaniaka”, w której poruszona jest tematyka przestępczości przeciwko zabytkom;
- wydano komiks dla dzieci o tematyce przestępczości.

Realizacja zadań statutowych nr 8, 9, 10.

2. Prowadzenie kampanii społecznej „Krajobraz Mojego Miasta”

Ta kampania społeczna jest jednym z zadań Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022. W pierwszym półroczu 2021 r. wyłoniono wykonawcę, który w obszarze promocji wspierał koordynatora kampanii społecznej „Krajobraz Mojego Miasta” (KMM) w trybie przetargu nieograniczonego. Ze względu na trwającą pandemię koronawirusa dostosowano plany działań podejmowanych w ramach KMM do obowiązujących przepisów covidowych.

21 września 2021 r. odbyła się inauguracja drugiej odsłony kampanii społecznej „Krajobraz Mojego Miasta”.

Głównymi elementami drugiej edycji kampanii są film i spot, które w czytelny sposób diagnozują problemy przestrzeni miejskiej i proponują ich rozwiązania. W kampanii przywoływane są przykłady zabytków powszechnie rozpoznawanych – jak kościoły, zamki czy pałace – wraz z ich historycznym otoczeniem, a także tych mniej oczywistych, jak chociażby zabytki przemysłowe.

W pierwszej części wydarzenia – dedykowanego mediom – udział wzięli: prof. IH PAN Magdalena Gawin, Wiceminister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Generalny Konserwator Zabytków – pomysłodawczyni akcji; Bartosz Skaldawski, Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa; prof. Zbigniew Myczkowski, Kierownik Zakładu Krajobrazu Otwartego i Budowli Inżynierskich w Instytucie Architektury Krajobrazu na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej / NID oraz dr hab. Monika Bogdanowska, z Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS-POLSKA i Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Zaproszeni goście dyskutowali na temat m.in. idei kampanii „Krajobraz Mojego Miasta”, potrzeby edukacji samorządów i społeczeństwa w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego oraz istoty tworzenia parków kulturowych.

W drugiej części poświęconej premierze filmu udział wzięli: Roman Marcinek, moderator debaty, autor wielu publikacji o tematyce krajobrazu i dziedzictwa kulturowego, ekspert NID; prof. IH PAN Magdalena Gawin, Wiceminister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Generalny Konserwator Zabytków; Mariusz Czuba, Z-ca Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa; dr Andrzej Siwek, Kierownik Oddziału Terenowego NID w Krakowie oraz Robert Gonera, aktor, ambasador Akcji. Debata poświęcona była krajobrazowi miejskiemu, który mierzy się z problemami – niedostatkiem planowania przestrzennego, niszczeniem fasad, zalewem reklam czy zamianą rynków i terenów zielonych w betonowe parkingi. Zaproszeni goście uznali, że w zwiększeniu świadomości społecznej dotyczącej potrzeby i istoty ochrony krajobrazu miejskiego ma pomóc kampania społeczna „Krajobraz Mojego Miasta”. Spotkanie zakończyło się prezentacją premiery filmu *Krajobraz Mojego Miasta*.

W ramach akcji przygotowano ponad 100 postów edukacyjnych na Facebooku KMM, oprawę graficzną i animacyjną przedsięwzięcia; pozyskano nowych ambasadorów, influencerów i blogerów. Przygotowano kilka informacji prasowych: *Chrońmy nasz krajobraz! Kilka słów o potrzebie tworzenia parków kulturowych*; *Docień zieleń w swoim mieście*; *Chroń swoje dziedzictwo! Nie bądź obojętny na jego dewastację chaosem reklamowym*; *Chroń to, co dla Ciebie ważne!* Nowa odsłona kampanii społecznej „Krajobraz Mojego Miasta”, „Krajobraz Mojego Miasta” niejedną ma twarz; *Eksperti kampanii „Krajobraz Mojego Miasta”: czy przyszłe pokolenia są skazane na betonozę?*; wywiad z prof. Magdaleną Gawin; wywiad z Bartoszem Skaldawskim. Te materiały rozesłano do mediów, organizowano wywiady, w których brał udział dyrektor NID. Przygotowano nową stronę internetową i – wychodząc naprzeciw osobom ze szczególnymi potrzebami – przygotowano film *Krajobraz Mojego Miasta – parki kulturowe z napisami*.

Podpisano 9 umów z regionalnymi ośrodkami TVP na promocję spotu KMM oraz emisję filmu na antenach TVP 3 Lublin, Łódź, Olsztyn, Szczecin, Kraków, Katowice, Rzeszów, Warszawa, Poznań.

Film i spot na YouTube obejrzało 75 000 osób, pojawiło się ponad 170 publikacji w mediach. Profil FB KMM zyskał nowych fanów – około 4 000 osób – co daje łączną liczbę około 5800 użytkowników.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 8, 9, 10.

3. Ogólnopolska koordynacja Europejskich Dni Dziedzictwa

Tegoroczna odsłona Europejskich Dni Dziedzictwa odbyła się pod hasłem „Smaki dziedzictwa”. Temat koncertował się nie tylko na materialnych przejawach tradycji rzemieślniczych (np. obiektach takich, jak mleczarnie, piekarnie, fabryki cukierków), ale również na dziedzictwie kultury niematerialnej – zwyczajach, recepturach, obrzędach.

W ciągu dwóch wrześniowych weekendów (11-12, 18-19) odbyło się prawie 1000 wydarzeń, zorganizowanych przez ponad 500 organizatorów ze wszystkich

regionów kraju. W obchodach 29. edycji EDD wzięło udział ponad 200 tysięcy osób.

Tegoroczna edycja uzyskała patronat honorowy Prezydenta RP Andrzeja Dudy. Partnerem przedsięwzięcia było Centrum Archiwistyki Społecznej.

W trakcie promocji EDD zostały stworzone nowe, jednolite grafiki na Facebooka EDD <https://pl-pl.facebook.com/europejskie.dni.dziedzictwa/> oraz strony internetowe: www.edd.nid.pl, www.nid.pl i www.edu.nid.pl. Na Facebooka przygotowano kilkadziesiąt postów, które miały na celu nawiązanie dialogu z odbiorcami oraz zachęcenie do poznania dziedzictwa kulinarnego w najbliższym otoczeniu.

Przeprowadzono szerokie prace modernizacyjne strony www.edd.nid.pl, mające na celu ujednolicenie treści i grafik oraz poprawę jakości korzystania ze strony pod względem wyszukiwania i zgłaszania wydarzeń. Zostały zaktualizowane treści dotyczące haseł, opisów świąt i koordynatorów wojewódzkich. W 2021 r. stronę odwiedziło 78 344 użytkowników, otwierając ją 197 930 razy.

Została zaprojektowana nowa aplikacja mobilna Europejskich Dni Dziedzictwa. Od września 2021 r. aplikacja jest dostępna do darmowego pobrania w sklepach Google Play i App Store. Ma ona na celu ułatwienie, a także przyspieszenie wyszukiwania wydarzeń w najbliższej okolicy. Zawarte w niej informacje pokrywają się z treściami na stronie internetowej www.edd.nid.pl.

Podczas akcji promocyjnej Europejskich Dni Dziedzictwa został nagrany podcast z Robertem Makłowiczem promujący temat przewodni EDD „Smaki dziedzictwa wg Roberta Makłowicza”. Włączenie szeroko rozpoznawalnej postaci miało na celu zaciekawienie odbiorców i uatrakcyjnienie prezentowanego tematu 29. edycji EDD.

Przygotowano również spot telewizyjny (z napisami i audiodeskrypcją) z udziałem kucharza Jarosława Uścińskiego. Obecność osoby związanej na co dzień z dziedzictwem kulinarnym miała na celu przybliżenie tematu odbiorcy i ukazanie go w kontekście życia codziennego.

Nagrano ponadto spot radiowy z udziałem znanej wokalistki Meli Koteluk. Spot skierowany był zwłaszcza do młodego pokolenia, z zamiarem wzbudzenia chęci poszukiwań dziedzictwa kulinarnego w najbliższym otoczeniu – rodzinnym domu, mieście czy okolicy.

10 września 2021 r. w Warszawie odbyła się konferencja prasowa EDD. W wydarzeniu udział wzięli: prof. Magdalena Gawin – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalny Konserwator Zabytków; Bartosz Skaldawski – Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Jarosław Jakubowski – Doradca Wojewody Kujawsko-Pomorskiego, Pełnomocnik Wojewody ds. Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Polityki Historycznej; Andrzej Klonecki – Prezes Fundacji Hodowców Polskiej Białej Gęsi oraz Jarosław Uściński – szef kuchni restauracji Moonsfera, gospodarz miejsca konferencji, podczas której odbyło się spotkanie z dziennikarzami. Całość poprowadził dziennikarz i prezynter Maciej Kurzajewski. W trakcie konferencji prasowej została przybliżona idea święta i hasło 29. edycji. Zaprezentowano program inauguracji ogólnopolskiej w Kruszwicy oraz informacje związane z wydarzeniami w całej Polsce. Przedstawiono też spot telewizyjny Europejskich Dni Dziedzictwa z udziałem kucharza Jarosława Uścińskiego i nową aplikację mobilną EDD.

11 września 2021 r. odbyła się ogólnopolska inauguracja Europejskich Dni Dziedzictwa w Kruszwicy, podczas której nie zabrakło pokazów kulinarnych mistrzów kuchni, degustacji potraw regionalnych, czy prezentacji prężnie działających kół gospodyń wiejskich. NID miał swoje stoisko, na którym promował idee EDD.

Podczas tegorocznej edycji zrealizowano zintensyfikowaną współpracę z mediami. Przygotowano i rozesłano kilka informacji prasowych. Została podpisana umowa z radiem RMF FM oraz telewizją TVP na wyemitowanie spotów radiowych i telewizyjnych. Ponadto w programie „Pytanie na śniadanie” wyemitowano odcinek poświęcony „Smakom dziedzictwa”. Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa Bartosz Skaldawski udzielił licznych wywiadów o Europejskich

Dniach Dziedzictwa. Wszystkie wymienione działania miały na celu dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców zarówno w mediach krajowych, jak i regionalnych. Treści promocyjne były dopasowane i skierowane do różnych grup odbiorców, m.in. ze względu na wiek czy miejsce zamieszkania.

Pierwsze półrocze 2021 r. obfitowało w prace koncepcyjne, organizacyjne, merytoryczne i przetargowe. Zostały wybrane, zamówione oraz rozdystrybuowane do koordynatorów i organizatorów gadżety związane z aktualnym tematem EDD.

W trakcie przygotowań do Europejskich Dni Dziedzictwa istniała ścisła kooperacja wydawnicza; partycypowano w zgłaszanych przez organizatorów kosztach produkcji druków, plakatów, ulotek i nadzorowano ich produkcję. Wszelkie grafiki wykonane przez organizatorów i koordynatorów zgodnie z manuałem graficznym EDD były akceptowane dla zachowania jednolitości identyfikacji.

W dniach 22-23 czerwca 2021 r. odbyło się spotkanie koordynatorów EDD w Sierpcu, które miało na celu omówienie ubiegłorocznego tematu, strategii organizacji i możliwość stworzenia przestrzeni do wymiany informacji oraz doświadczeń i wyzwań związanych z obchodami święta zabytków w poszczególnych częściach Polski. Dodatkowo zostali powołani nowi koordynatorzy regionalni w województwach – pomorskim, lubuskim i małopolskim.

1-2 grudnia 2021 r. odbyło się w Toruniu spotkanie koordynatorów EDD, podczas którego podsumowano ubiegłoroczną edycję EDD. Został wówczas zaprezentowany i zinterpretowany nowy temat EDD 2022, a mianowicie „Połączeni dziedzictwem”.

Hasło EDD 2022 „Połączeni dziedzictwem” zostało ogłoszone 15 grudnia na stronie oraz Facebooku EDD. Została przygotowana nowa identyfikacja graficzna, zgodna tematycznie z motywem przewodnim 30 edycji.

W okresie sprawozdawczym istniała stała współpraca z Radą Europy, podczas której przygotowano prezentacje i wymieniano się najważniejszymi informacjami dotyczącymi EDD w Polsce.

Realizacja zadań statutowych nr 7, 8, 9, 10.

4. Organizacja konkursu „Zabytkomania”

VII edycja konkursu „Zabytkomania – Przepis na dziedzictwo” została ogłoszona 10 lutego 2021 r. Nabór zgłoszeń trwał do końca sierpnia, na konkurs wpłynęło 36 filmów. Konkurs został ogłoszony na stronach internetowych i w mediach społecznościowych NID. Informacje prasowe o konkursie zostały rozesłane do uczestników poprzednich edycji, szkół, instytucji filmowych i mediów.

Tegoroczne obrady jury odbyły się w składzie: Anna Czerwińska-Walczak – Zastępca Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Przewodnicząca Jury Konkursu; Beata Kot – Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków; Waldemar Czechowski – filmowiec, dokumentalista, operator i reżyser; Grzegorz Czerniak – twórca filmowy, główny specjalista w zespole projektów filmowych w Instytucie Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego.

Kapituła konkursu przyznała nagrody w trzech kategoriach 5 filmom. Wyróżniono też 5 prac konkursowych. Wyniki zostały opublikowane na stronach NID i rozesłane do mediów. Zwycięskie filmy są dostępne do obejrzenia na YouTube Narodowego Instytutu Dziedzictwa (TV NID) pod hasłem „Zabytkomania 2021”.

Realizacja zadań statutowych nr 8, 9, 10.

5. Wydawnictwo publikacji popularnych

W ramach działań towarzyszących procesowi wpisywania Stoczni Gdańskiej – miejsca narodzin „Solidarności” i symbolu upadku żelaznej kurtyny w Europie na Listę UNESCO, przygotowano ilustrowaną publikację poświęconą Stoczni Gdańskiej, z tekstem autorstwa Andrzeja Trzeciaka, pt. Gdańsk, Stocznia, „Solidarność” – w wersji polskiej i angielskiej.

W celu upowszechniania wiedzy nt. postępowania w przypadku znalezienia zabytku przygotowano ulotkę (w wersji cyfrowej i do druku) pt. *Zabytki. Znalazłeś? Chroń!* Ulotka była dystrybuowana m.in. do wojewódzkich urzędów ochrony zabytków i muzeów archeologicznych. Kolejną ulotkę, pt. *Park kulturowy: narzędzie służące harmonijnemu rozwojowi gminy*, poświęcono promocji utworzenia Parku Kulturowego Pradziejowego Górnictwa Krzemienia nad Kamienną. Powstała też ulotka *Centra kompetencji NID ds. rewitalizacji* oraz cyfrowe wersje ulotek na temat korzyści, jakie przynosi społeczeństwu archeologia, skierowane do amatorów i profesjonalistów – w wersji papierowej zostaną one wyprodukowane w 2022 roku.

W ramach realizacji Europejskich Dni Dziedzictwa powstał szereg wydawnictw popularyzatorskich: *Ratusz w Oleśnie*, *Oleski Ratusz na tle dziedzictwa niematerialnego regionu*, *Smaki dziedzictwa. Kresowy kredens babci*, *Smaki przeszłości – propozycja trasy spacerowej*, *Kiedyś tu była... gospoda – propozycja trasy spacerowej*, publikacja dot. tradycyjnej techniki ludwisarskiej stosowanej przez rodzinę Felczyńskich w Taciszowie, przepisy kół gospodyń wiejskich z powiatu bocheńskiego oraz folder nt. powiatu bocheńskiego.

Przygotowano także następujące wydawnictwa towarzyszące działaniom merytorycznym i popularyzatorskim NID: katalog konkursu „Zabytek Zadbane” oraz kalendarz ścienny związany z konkursem, katalog konkursu „Twój dom – dialog z tradycją”, broszurę *Zarządzanie dziedzictwem lokalnym i ujmowanie dziedzictwa w rewitalizacji*. Szkolenia NID, broszurę *Szlakiem średniowiecznych grodzisk wzdłuż dolnego biegu Nysy Kłodzkiej* autorstwa Krzysztofa Spychały, folder prezentujący wszystkie wpisy na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego i do Krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, broszury *Oznakowanie cmentarzy żydowskich w Polsce* oraz *Procedura postępowania przy odtwarzaniu ogrodzeń na historycznych cmentarzach żydowskich*. NID uczestniczył także w wydaniu komiksu o przestępczości wobec zabytków i pozycji *Pro publico bono. 40 lat Stowarzyszenia*

Konserwatorów Zabytków 1981-2021 (współpraca ze Stowarzyszeniem Konserwatorów Zabytków).

Realizacja zadań statutowych nr 5.

6. Biblioteka NID

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi bibliotekę specjalistyczną w Warszawie i biblioteki w Oddziałach Terenowych na terenie całej Polski. Zadaniem bibliotek NID jest gromadzenie i udostępnianie publikacji specjalistycznych dotyczących zabytków w Polsce oraz ochrony, konserwacji i zarządzania dziedzictwem kulturowym.

Tabela VI. Działalność Biblioteki NID

Lp.	Nazwa miernika	Biblioteka centralna NID	Biblioteki regionalne NID
1	Liczba pozyskanych woluminów w okresie sprawozdawczym	662	971
2	Liczba woluminów będących na stanie biblioteki NID	53 775	66 025
3	Liczba osób, które skorzystały z biblioteki NID w okresie sprawozdawczym	331	92
4	Liczba publikacji wypożyczonych w okresie sprawozdawczym	405	182
5	Liczba publikacji, z których skorzystano w czytelni NID	594	355
6	Liczba rekordów wprowadzonych do katalogu biblioteki	7965	860
7	Liczba osób, które skorzystały z katalogu bibliotecznego online	11 427	-

Informacja o księgozbiorze Biblioteki NID jest udostępniana on-line dzięki systemowi bibliotecznemu PROLIB. Biblioteka umożliwia również zdalny dostęp do zeskanowanych katalogów kartkowych.

Realizacja zadań statutowych nr 5, 11.

7. Prowadzenie portalu internetowego promującego zabytki i ich wartości www.zabytek.pl

Portal internetowy www.zabytek.pl w nowoczesny sposób prezentuje informacje o polskich zabytkach wraz z ich opisami, dokumentacją, towarzyszącymi zdjęciami, panoramami 360°, atrakcyjnymi zasobami cyfrowymi (np. modelami 3D

obiektów, chmurami punktów powstających w wyniku skaningu laserowego, filmami dokumentalnymi) oraz lokalizacją obiektów.

Tabela VII. Portal internetowy www.zabytek.pl

Lp.	Nazwa miernika	Zabytki wpisane do rejestru	Zabytki ujęte w ewidencji zabytków	Zabytki w ewidencji grobów i cmentarzy wojennych	Zabytki uznane za Pomniki Historii	Miejsca Światowego Dziedzictwa
1	Liczba zabytków, dla których reprezentacja na zabytek.pl została dodana w okresie sprawozdawczym	669	590 461	0	5	1
2	Liczba zabytków mających swoją reprezentację na zabytek.pl	84949	590 461	0	114	17
3	Liczba zdjęć dodanych do zabytek.pl w okresie sprawozdawczym	2109				
4	Liczba zdjęć opublikowanych na zabytek.pl	75 788				
5	Liczba zobrazowań 3D (cumulus/modele) dodanych do zabytek.pl w okresie sprawozdawczym	5				
6	Liczba zobrazowań 3D (cumulus/modele) opublikowanych na zabytek.pl	68				
7	Liczba filmów dodanych do zabytek.pl	-	-	-	-	-
8	Liczba filmów opublikowanych na zabytek.pl	-	-	-	82	-
9	Liczba użytkowników odwiedzających zabytek.pl w okresie sprawozdawczym	928613				

Oprócz zdjęć i opisów zabytków na portalu można przeglądać 580 490 dokumentów, 36 kolekcji tematycznych oraz 109 wycieczek prezentujących wybrane zabytki znajdujące się na terenie Polski.

W zasobach portalu dostępne są 82 filmy promujące Pomniki Historii w ramach serii *Szlakiem miejsc niezwykłych: pomniki historii*. Filmy te zostały wyprodukowane na zlecenie NID we współpracy z TVP Kulturą.

W galerii portalu umieszczone są także obiekty 3D w postaci siatkowych modeli MESH lub zarejestrowanych w wyniku skanowania laserowego chmur punktów. Model MESH pokazuje uproszczoną bryłę budynku oraz fotorealistyczną teksturę powierzchni zewnętrznych, natomiast chmura punktów jest wynikiem rejestrowania przestrzeni z rozdzielczością do 5 mm, dając precyzyjny, złożony z miliardów punktów, wirtualny model obiektu.

W maju 2021 r. została uruchomiona nowa odsłona portalu, która zawiera kilka nowych, użytecznych funkcjonalności:

- nowe zbiory danych obejmujące krajową ewidencję zabytków nieruchomych i archeologicznych oraz ewidencję grobów i cmentarzy wojennych;
- możliwość przeglądania i pobierania dokumentacji ewidencyjnej dla wybranych obiektów;
- zaawansowaną wyszukiwarkę, która pozwala na wyszukiwanie obiektów i dokumentów według różnych kryteriów, grupując rzeczy w kategoriach tematycznych (np. wyszukanie Pomników Historii, stanowisk archeologicznych, zabytków z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO itp.), wyszukując obiekty według funkcji (np. kościoły, kamienice, zamki, grodziska, kurhany), wyszukując według rodzaju dokumentu (np. karta biała, karta KEZA), wyszukując według nazw własnych (np. wezwania kościoła lub nazwy własnej obiektu) bądź według przynależności administracyjnej (np. zabytki z Zielonej Góry), zawierając też wyszukiwanie do wybranych przedziałów czasowych z wykorzystaniem osi czasu;
- możliwość przeglądania zdjęć panoramicznych 360° wybranych zabytków;
- formularz kontaktowy (<https://zabytek.pl/pl/kontakt>) ułatwiający kontakt użytkowników z administratorami portalu.

Komunikacja na ten temat nowej odsłony serwisu była prowadzona za pośrednictwem mediów własnych. W mediach tradycyjnych pojawiło się ogółem 20 publikacji. W ramach współpracy z „National Geographic Traveller”, w czerwcu na łamach pisma, pojawił się artykuł sponsorowany. Przygotowany w roku 2020 spot wizerunkowy, prezentujący nową odsłonę portalu zabytek.pl i zachęcający do jego odwiedzin, został wykorzystany w kampanii na antenie TVP 2, TVP 1 i TVP

Kultura w okresie od 18 do 30 listopada 2021 r. oraz na TVP NID na kanale YouTube.

Realizacja zadań statutowych nr 7, 10, 11, 13.

8. Program badania opinii społecznej dotyczącej dziedzictwa

Program badań opinii społecznej ma służyć tworzeniu modelu systematycznego i elastycznego gromadzenia oraz analizowania danych, przede wszystkim statystycznych, z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami oraz powiązania tej dziedziny z jak najszerszym kontekstem ekonomiczno-społecznym. Wypracowanie powyższego modelu jest jednym z celów Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022, w związku z czym badania opinii społecznej dotyczącej dziedzictwa zostały uwzględnione w planach budżetu tego programu. W okresie sprawozdawczym zrealizowano 2 badania społeczne. Pierwsze miało za zadanie rozpoznać środowisko archeologów polskich i ich wiedzę oraz prowadzone działania upowszechniające archeologię. Celem tego badania jest rozwijanie wsparcia dla środowisk archeologicznych i upowszechnianie dziedzictwa archeologicznego. Prowadzenie tych działań wymaga wiedzy, gdzie i jakie wsparcie jest potrzebne, aby rozpowszechnianie archeologii było bardziej skuteczne. Badanie pozwoliło poznać postawy archeologów, ich świadomość zagadnienia, braki, przeszkody w prowadzeniu działań popularyzatorskich. Drugie badanie dotyczyło naukowców różnych dziedzin nauk humanistycznych, którzy w swojej pracy zajmują się dziedzictwem jako zasobem rozwojowym. Celem badania było rozpoznanie, jakie obszary są rozpatrywane; jakie metody badawcze, narzędzia i programy są wykorzystywane; jakie pojawiają się problemy w badaniach nad rozwojową rolą dziedzictwa; jakich danych naukowcy potrzebują do takich prac badawczych. Celem omawianego badania było rozpoznanie sytuacji, aby w kolejnych latach rozpocząć proces pozyskiwania stosownych danych i wspierania uczelni wyższych w pracach badawczych nad rozwojową rolą dziedzictwa – docelowo efekty tych badań będą wykorzystywane w skutecznym zarządzaniu dziedzictwem.

Przeprowadzono ponadto konkurs na najlepszą pracę dyplomową pn. "Dziedzictwo kulturowe jako zasób rozwojowy". Celem tego konkursu jest popularyzacja wyników oryginalnych badań naukowych dotyczących współczesnej roli materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zachęcenie młodych badaczy do prowadzenia dalszych badań w tym zakresie. Ogłoszeniu konkursu towarzyszył akcja promocyjna: informacja prasowa nt. rozpoczęcia konkursu została wysłana do mediów studenckich, edukacyjnych i naukowych oraz ogólnoinformacyjnych; zrealizowano film promocyjny z udziałem dyrektora NID, który został udostępniony na kanale własnym TV NID na platformie YouTube, dołączony do komunikatu prasowego oraz zamieszczony w specjalnie na ten cel utworzonym wydarzeniu na Facebooku; w radiu, w mediach internetowych i społecznościowych ukazały się 22 publikacje. Spłynęło 69 prac konkursowych, z których nagrodzono bądź wyróżniono 9.

Wydano publikację *Dziedzictwo kulturowe w badaniach. Tom 2: Rozwój lokalny i strategiczne zarządzanie rozwojem gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe*. Opublikowano sprawozdanie *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym – Raport z realizacji badania*. Zorganizowano 4 webinary z serii „Dziedzictwo kulturowe pod lupą Wirtualne spotkania z badaczami” (Webinar 1: „Czym dla Polaków jest dziedzictwo i czy uważamy je za istotne?” – I część prezentacji wyników badań Segmentacja psychograficzna „Polacy wobec dziedzictwa”, Webinar 2: „Segmentacja psychograficzna >>Polacy wobec dziedzictwa<<” – II część prezentacji wyników badań Segmentacja psychograficzna „Polacy wobec dziedzictwa”, Webinar 3: „Dziedzictwo kulturowe i innowacje. Oksymoron?”, Webinar 4: „Potencjał muzeów w zakresie oddziaływania na rozwój w skali lokalnej i regionalnej. Dyskusja o wynikach międzynarodowego projektu badawczego ILUCIDARE”). Celem webinarów jest prezentacja prowadzonych współcześnie badań, prac naukowych i innych ciekawych badań. Do udziału w webinarach zapraszani byli badacze, naukowcy, przedstawiciele środowisk, którzy na co dzień zajmują się badaniem i przybliżaniem znaczenia dziedzictwa kulturowego. Webinary były publikowane na serwisach społecznościowych Facebook i YouTube.

Przygotowano do wydania publikację *Społeczno-ekonomiczne oddziaływanie dziedzictwa kulturowego. Stan badań oraz perspektywy badawcze w kontekście polskim*, jak również – wspólnie z Uniwersytetem Jagiellońskim – wydano publikację *Dziedzictwo kulturowe w badaniach. Tom 2: Rozwój lokalny i strategiczne zarządzanie rozwojem gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe*. Autorzy tomu drugiego oparli swoje artykuły głównie na zamówionym przez NID badaniu społecznym reprezentantów gmin, które dysponują Gminnym programem opieki nad zabytkami. Tom 2 ma przybliżyć zagadnienie wykorzystania dziedzictwa w rozwoju lokalnym i odzwierciedlenia tego w dokumentach programowych uchwalanych przez gminy.

Opracowano również koncepcję badania przeglądu literatury polskiej i zagranicznej dotyczącej źródeł danych o dziedzictwie, wykorzystywanych wskaźników, systemów przetwarzania, gromadzenia i rozpowszechniania wyników badań o dziedzictwie. Zakończenie realizacji tej inicjatywy zaplanowano na 2022 r.

Opracowano też raport „*Analiza polskich naukowców zajmujących się badaniem dziedzictwa kulturowego jako zasobu rozwojowego*”, który stanowi podsumowanie badań zrealizowanych przez zespół badawczy z Fundacji Rozwoju Badań Społecznych z Krakowa. Badania prowadzono w II połowie 2021 r. i koncentrowały się one na działaniach polskich naukowców, którzy w swojej bieżącej pracy badawczej i analitycznej zajmują się zagadnieniami związanymi z dziedzictwem kulturowym jako zasobem rozwojowym. Realizacja tego projektu pozwoliła na sformułowanie szeregu wniosków, które odnoszą się do zagadnień z obszaru badań nad dziedzictwem jako zasobem rozwojowym, dotyczących m.in. dostępności i jakości danych w posiadaniu depozytariuszy oraz interesariuszy dziedzictwa, zakresu i sposobów wykorzystywania danych przez naukowców w badaniach omawianego obszaru czy potrzeb naukowców w zakresie realizacji badań nad dziedzictwem i rozwoju własnych kompetencji.

W okresie sprawozdawczym zrealizowano badanie „Świadomość potrzeby i zakres realizacji działań popularyzatorskich dotyczących dziedzictwa archeologicznego wśród środowisk archeologicznych”. Celem badania była diagnoza środowisk archeologicznych w kontekście popularyzacji archeologii. Sformułowano przy tym następujące pytania badawcze:

1. Jak przedstawia się obraz środowiska archeologów w Polsce?
2. Czy archeolodzy i instytucje skupiające archeologów czują odpowiedzialność za popularyzację dziedzictwa archeologicznego w Polsce?
3. Czy i w jaki sposób środowisko archeologów w Polsce upowszechnia wiedzę o archeologii i dziedzictwie archeologicznym?
4. Które metody popularyzacji wiedzy o archeologii są najbardziej skuteczne, a które najmniej?
5. Kto jest odbiorcą działań popularyzujących archeologię?
6. Jakie są efekty działań popularyzatorskich archeologów?
7. Które podmioty angażują się w popularyzację wiedzy o archeologii w Polsce?
8. Z jakich źródeł finansowane są działania popularyzatorskie i kto powinien je finansować zdaniem środowiska archeologów?
9. Czy wskazane jest wprowadzenie obowiązku upowszechniania wiedzy o archeologii przez środowisko archeologów w Polsce?

Wyniki tego badania, w połączeniu z badaniem całego społeczeństwa pod kątem świadomości i wiedzy o dziedzictwie archeologicznym oraz potrzebie jego ochrony, posłużą jako baza do analiz, które zostaną opublikowane w kolejnym tomie serii wydawniczej „Dziedzictwo kulturowe w badaniach”. Wyniki badań i ich detaliczne analizy posłużą zaprojektowaniu działań wspierających upowszechnianie archeologii w społeczeństwie.

9. Działania w ramach systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego

Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje na poziomie krajowym zadania związane z wdrażaniem zapisów Konwencji UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. NID prowadzi między innymi procedurę wpisywania przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego praktyk i tradycji kulturowych na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz koordynuje prace związane z prowadzeniem Krajowego rejestru dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Tabela VIII. Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Liczba wniosków o wpis na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które wpłynęły do NID w okresie sprawozdawczym	12
2	Liczba nowych elementów, które zostały wpisane na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego w okresie sprawozdawczym	6
3	Liczba wniosków o wpis do Krajowego rejestru dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które wpłynęły do NID w okresie sprawozdawczym	2
4	Liczba nowych elementów, które zostały wpisane do Krajowego rejestru dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w okresie sprawozdawczym	1
5	Liczba użytkowników, którzy odwiedzili stronę https://niematerialne.nid.pl w okresie sprawozdawczym	49615
6	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach, warsztatach dla depozytariuszy organizowanych przez NID w okresie sprawozdawczym	120

W okresie sprawozdawczym procedowano następujące przejawy dziedzictwa niematerialnego, zgłoszone jako wnioski do wpisania na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego:

- Umiejętność wytwarzania czepców warmińskich;
- Snutka golińska;
- Bziuki – wielkanocny zwyczaj dmuchania ogni w Koprzywnicy;
- Zjazdy absolwentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i poprzedzających go uczelni;
- Prażnik w Skarbiszowicach;
- Tradycyjne szkutnictwo Pucka;

- Demoscena – kultura twórców dem;
- Tradycje kulturowe Bukówca Górnego
- Brodacze ze Sławatycz – zwyczaj pożegnania starego roku

Procedowano również wniosek do Krajowego rejestru dobrych praktyk dotyczący Spotkania Czterech Świec.

Depozytariusze konsultowali się też z ekspertami NID przy opracowywaniu wniosków o wpis ich tradycji na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego – były to następujące zwyczaje:

- Snutka Golińska;
- Umiejętność wytwarzania czepców warmińskich;
- Bziuki – wielkanocny zwyczaj dmuchania ogni w Koprzywnicy;
- Zjazdy absolwentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i poprzedzających go uczelni;
- Tradycyjne szkutnictwo Pucka;
- Demoscena – kultura twórców dem;
- Hejnał Warszawski;
- Ścięcie śmierci – obchody końca karnawału w Jedlińsku;
- Tradycje zapustne północnego Mazowsza;
- Wyrób pańskiej skórki w Warszawie;
- Brodacze ze Sławatycz – zwyczaj pożegnania starego roku;
- Tradycje kulturowe Bukówca Górnego;
- Kwestowanie na Powązkach.

Konsultacje dotyczyły również Krajowego rejestru dobrych praktyk: Spotkania Czterech Świec oraz Działalności Domu Ludowego w Bukowinie Tatrzańskiej.

19 października odbyła się w Nowym Sączu, organizowana co dwa lata przez NID, IV Gala wręczenia decyzji o wpisach na Krajową listę NDK oraz do Krajowego rejestru w ochronie dobrych praktyk NDK. Łącznie wręczono 25 decyzji na obie listy.

10. Program dotacyjny NID „Wspólnie dla dziedzictwa”

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi program dotacyjny „Wspólnie dla dziedzictwa”, służący dofinansowaniu projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, których celem jest identyfikacja, dokumentacja i/lub upowszechnianie dziedzictwa kulturowego oraz jego wartości, a także sprzyjanie społecznemu zaangażowaniu w ochronę i opiekę nad dziedzictwem. Ten projekt jest realizowany w ramach działań ujętych w Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

Tabela IX. Program dotacyjny NID „Wspólnie dla dziedzictwa”

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Budżet dotacji na 2021 r. do rozdysponowania na projekty	1 500 000 zł
2	Liczba projektów zgłoszonych do naboru w 2021 r. /pozytywnie ocenionych formalnie/dofinansowanych	193/174/42
3	Liczba zakończonych i rozliczonych w 2021 r. projektów	17, w tym 7 z 2020 r., 10 z 2021 r.

W okresie sprawozdawczym rozliczono dotację celową przyznaną na realizację programu w 2020 r. W ramach edycji 2020 r. przyznano 23 dofinansowania, z czego 16 projektów zostało rozliczonych w ostatnim kwartale 2020 r. W I półroczu 2021 r. rozliczono 7 projektów z 2020 r.

Działania niezbędne do uruchomienia nowej edycji programu na rok 2021 zostały rozpoczęte w 2020 r. Do regulaminu programu wprowadzone zostały następujące zmiany w stosunku do poprzedniej edycji: dopuszczono udział wszystkich organizacji pozarządowych, dodano nowy rodzaj działania dotyczący edukacji i popularyzacji wiedzy na temat wartości dziedzictwa oraz promocji dobrych praktyk w zakresie poszukiwania zabytków zgodnie z obowiązującymi procedurami i zasadami ochrony dziedzictwa archeologicznego, włączono projekty mające na celu prace porządkowe i zabezpieczające przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnych ewidencjach zabytków. Przeprowadzenie procesu oceny strategicznej wniosków powierzono przedstawicielom MKDNIŚ. Skład zespołu sterującego został zatwierdzony w

lutym 2021 r. Regulamin programu został natomiast zaakceptowany przez MKDNIŚ w kwietniu 2021 r. Zgodę MKDNIŚ na realizację programu NID otrzymał w maju ubiegłego roku. Nabór wniosków przez system Witkac.pl NID ogłosił 20 maja 2021 r. W terminie składania wniosków do 21 czerwca, do godz. 15.00, wpłynęły 193 wnioski, z czego 2 zostały wycofane przez wnioskodawców, a 17 zawierało błędy formalne.

174 wnioski spełniały wymogi formalne i zostały poddane ocenie organizacyjnej, merytorycznej oraz strategicznej. Wnioski do oceny były przydzielane losowo przez system Witkac.pl. Każdy wniosek został oceniony merytorycznie przez 4 ekspertów zewnętrznych. Ponadto w bieżącej edycji programu uwzględniono etap tzw. głosu doradczego do wniosków, udzielanego przez ekspertów NID w poszczególnych obszarach związanych z działaniami programu. Po podsumowaniu wszystkich ocen stwierdzono, że 51 zadań otrzymało łączną ocenę powyżej 70 punktów, która zgodnie z warunkami regulaminu programu jest minimalną oceną uprawniającą do dofinansowania. Limit finansowy programu określony w regulaminie na 1 000 000,00 zł nie pozwalał na dofinansowanie wszystkich wniosków, które otrzymały ocenę powyżej 70 punktów. W związku z tym limit punktowy został podniesiony do 79 punktów (zgodnie z par. 10 ust. 16 Regulaminu Programu „Wspólnie dla dziedzictwa” w 2021 roku). Dofinansowanie otrzymało 27 wniosków – wyniki zostały ogłoszone 28.07.2021 r.

Decyzją Pana Premiera prof. dr. hab. Piotra Glińskiego z 28.09.2021 r., z uwagi na dużą liczbę wniosków kwalifikujących się do dofinansowania w programie Narodowego Instytutu Dziedzictwa „Wspólnie dla dziedzictwa”, które z powodu limitu finansowego programu nie otrzymały dofinansowania, budżet programu w roku 2021 został zwiększony o kwotę 500 tys. zł.

Z uwagi na późny termin decyzji nie wszyscy wnioskodawcy zdecydowali się na przyjęcie dofinansowania. Realizacja zadań miała trwać maksymalnie do 31.10.2021 r. Łącznie w roku 2021 dofinansowano 42 wnioski.

Realizacja zadań zakończyła się 31 października (w kilku przypadkach beneficjent ustalił wcześniejszy termin zakończenia). Do 30 listopada beneficjenci

mieli czas na przystanie sprawozdań końcowych. Kilka sprawozdań wpłynęło po terminie – w związku z tym po rozliczeniu zadania naliczone zostaną kary umowne za opóźnienie. Do 31 grudnia w ramach WDD2021 rozliczono 10 projektów, 32 projekty są w trakcie rozliczania.

W trakcie przygotowań jest nabór do kolejnej edycji programu. Regulamin edycji 2022 r. oraz propozycja składu zespołu sterującego wysłane zostały do MKiDN. Informacje na temat programu wysłano w formie wiadomości prasowej do mediów ogólnoinformacyjnych – ogólnopolskich, regionalnych i lokalnych. W prasie, telewizji, radiu, w mediach internetowych i społecznościowych ukazały się 42 publikacje, w tym wywiad z dyrektorem NID nt. programu w audycji *Warszawski Dzień*, emitowanej na antenie TVP 3 Warszawa.

Na bieżąco prowadzona też jest grupa na Facebooku „Wspólnie dla dziedzictwa”, która na koniec okresu sprawozdawczego posiadała 308 członków (po roku funkcjonowania). Wśród członków grupy są uczestnicy (organizacje pozarządowe i wolontariusze) różnych edycji programu „Wspólnie dla dziedzictwa” oraz inne osoby zainteresowane tematyką dziedzictwa i opieki nad zabytkami.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 8, 9, 10.

11. Prowadzenie internetowej bazy wiedzy z zakresu edukacji o dziedzictwie <https://edu.nid.pl>

Portal internetowy <http://edu.nid.pl> powstał jako realizacja jednego z zadań Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022, aby wesprzeć nauczycieli i edukatorów w ich pracy. Jest to również skarbnica wiedzy dla rodziców, opiekunów i wszystkich szukających inspiracji oraz ciekawych pomysłów na zabawy z dziećmi czy warsztaty z młodzieżą i dorosłymi, edukujące w zakresie historii, dziedzictwa kulturowego i jego wartości. Na portalu można znaleźć materiały o lokalnym dziedzictwie, filmy, scenariusze lekcji o architekturze czy nawet pomysły na gry terenowe. Udostępnione materiały podpowiadają, jak zorganizować atrakcyjną wycieczkę, poznać najbliższą okolicę

czy ciekawie spędzić czas w otoczeniu zabytków. Dostępna na stronie wyszukiwarka pozwala ograniczyć wybór do konkretnych rodzajów materiałów, tematyki i grupy docelowej. Na platformie dostępny jest również kalendarz wydarzeń edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego. Udostępniane materiały zostały zebrane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z ogólnopolskimi instytucjami kultury, muzeami i organizacjami pozarządowymi.

W okresie sprawozdawczym zostały opublikowane scenariusze lekcji, które zgłoszono do konkursu na scenariusz lekcji o dziedzictwie z 2020 r. Została stworzona i opublikowana na stronie „edu” seria podcastów „Kółko kulturowe” i „Instrukcja obsługi dziedzictwa”, dostępna również na serwisie Spotify.

13 marca 2021 r. został ogłoszony konkurs na prototyp gry edukacyjnej o dziedzictwie. Nabór trwał do 31 sierpnia; na konkurs wpłynęło 27 prac. Informacja prasowa nt. konkursu została wysłana do mediów o profilu edukacyjnym i naukowym, do mediów ogólnoinformacyjnych oraz do wszystkich 16 kuratoriów oświaty. Ukazało się 71 publikacji.

Tegoroczne obrady konkursu odbyły się w składzie Jury: Angelika Radoń, Anna Mirska-Czerwińska, Katarzyna Zarzycka, Monika Zerek, Łukasz Pogoda, Piotr Szlązak, Sebastian Wacięga. Jury nagrodiło pierwszym miejscem dwa projekty, a jeden wyróżniło. Wyniki konkursu zostały ogłoszone na stronach NID i wysłane do uczestników oraz mediów.

Tabela X. Portal internetowy <http://edu.nid.pl>

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Liczba artykułów dodanych do bazy wiedzy edu.nid.pl w okresie sprawozdawczym	69
2	Liczba wszystkich artykułów opublikowanych w bazie wiedzy edu.nid.pl	379
3	Liczba partnerów NID współtworzących treści strony edu.nid.pl	ok. 100(4)
4	Liczba użytkowników, którzy odwiedzili bazę wiedzy edu.nid.pl w okresie sprawozdawczym	8250

Realizacja zadań statutowych nr 8, 9, 10.

12. Europejskie Dni Archeologii

W ramach koordynacji Europejskich Dni Archeologii (EDA) rozesłano zaproszenie do udziału w przedsięwzięciu do instytucji i organizacji działających na polu archeologii. Wiadomość opublikowano także na grupie Facebooka „Ochrona zabytków archeologicznych”.

Następnie tymi samymi kanałami udostępniano posty o poszczególnych wydarzeniach, a po zakończeniu EDA – także relacje.

Wszystkie wydarzenia organizowane pod szyldem EDA korzystały z patronatu NID; promowano wydarzenia na FB, na stronie internetowej NID oraz w mediach. Utworzono zbiorcze wydarzenie na Facebooku, do którego zaproszono wszystkich organizatorów. Posty o wydarzeniu pojawiały się także na FB EDD.

Do włączenia się w obchody EDA zaproszono 55 instytucji (muzea ze zbiorami archeologicznymi, uczelnie kształcące w zakresie archeologii, jednostki naukowe prowadzące badania na polu archeologii, stowarzyszenia skupiające archeologów). Łącznie zainteresowanie wyraziło 18 instytucji. Planowaną liczbę wydarzeń oszacowano na ok. 50.

Ostatecznie na portalu zarejestrowało się 19 instytucji i organizacji oraz 1 osoba prywatna (popularyzator archeologii), organizująca spacer archeologiczny. Odbyło się ponad 90 wydarzeń organizowanych na żywo i online. Były to warsztaty, prelekcje, pokazy, wycieczki, wystawy oraz pikniki archeologiczne. W mediach, w ramach promocji pojawiły się 34 publikacje, które dotarły do 115 848 odbiorców, a ich ekwiwalent reklamowy wyniósł 53 451 zł.

Realizacja zadań statutowych nr 8, 9, 10.

13. Aktywność w mediach społecznościowych i strony internetowe

Działania popularyzujące ochronę dziedzictwa kulturowego podejmowane przez NID są skierowane w dużej mierze do użytkowników Internetu. Podstawową platformą kontaktu pomiędzy osobami zainteresowanymi szeroko pojętą tematyką dziedzictwa kulturowego a Instytutem jest strona www.nid.pl. Ponadto Narodowy Instytut Dziedzictwa zarządza i administruje następującymi portalami tematycznymi:

1. www.zabytek.pl – portal umożliwiający dostęp do opisów, cyfrowych wizerunków (zdjęć, filmów i modeli 3D) wybranych zabytków oraz informacji o ich lokalizacji;
2. <https://edd.nid.pl> – portal poświęcony Europejskim Dniom Dziedzictwa;
3. <https://edu.nid.pl> – portal, którego celem jest upowszechnianie wiedzy o szeroko pojętym dziedzictwie i jego wartościach;
4. <https://niematerialne.nid.pl> – portal poświęcony niematerialnemu dziedzictwu kulturowemu;
5. <https://samorzad.nid.pl> – portal skierowany do przedstawicieli samorządów, będący bazą praktycznej i rzetelnej wiedzy na temat zarządzania dziedzictwem w gminach;
6. www.krajobrazmojegomiasta.pl – portal poświęcony kampanii społecznej „Krajobraz Mojego Miasta”;
7. <https://parkmuzakowski.nid.pl> – portal poświęcony Parkowi Mużakowskiemu;
8. <https://swiatowedziedzictwo.nid.pl> – portal zawierający informacje na temat światowego dziedzictwa w Polsce;
9. <https://mapy.zabytek.gov.pl> – portal umożliwiający analizowanie danych przestrzennych zabytków nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru;
10. <https://cumulus.zabytek.gov.pl> – portal umożliwiający przeglądanie chmur punktów pochodzących ze skaningu laserowego.

W okresie sprawozdawczym strony internetowe były odwiedzane:

- www.nid.pl: 247 459 użytkowników, 870 685 odsłon (dla porównania: I półrocze 2020 r. to 122 614 użytkowników i 431 672 odsłon, w całym 2020 r. 219 391 użytkowników i 787 259 odsłon);
- www.zabytek.pl: 928 613 użytkowników, 2 369 510 odsłon (dla porównania: w całym 2020 r. ok. 915 tys. użytkowników i 1,4 mln odsłon);
- <https://edd.nid.pl>: 78 344 użytkowników, 197 930 odsłon
- <https://niematerialne.nid.pl>: 49 615 użytkowników
- <https://edu.nid.pl>: 8250 użytkowników, 21 137 odsłon;

- Fanpage NID na Facebooku ma 27031 fanów;
- Fanpage EDD Facebooku ma 4729 fanów;
- Grupa „Wspólnie dla Dziedzictwa” ma 308 członków;
- Grupa „Ochrona zabytków archeologicznych” ma 290 członków;
- Grupa „Dziedzictwo w rewitalizacji” ma 567 członków;
- Grupa „Centrum Architektury Drewnianej” ma 282 członków;
- Liczba wyświetleń filmów na kanale YouTube TVNID wyniosła 256 235;
- Instagram NID obserwuje 2387 osób.

Realizacja zadania statutowego nr 8.

C. Priorytet – Gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

1. Gromadzenie i udostępnianie dokumentacji rejestru oraz ewidencji zabytków

W Narodowym Instytucie Dziedzictwa jest gromadzona i opracowywana dokumentacja rejestru oraz ewidencji zabytków. W skład dokumentacji rejestrowej wchodzi decyzje administracyjne wydawane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków, wpisujące zabytki do rejestru i stanowiące o ich ochronie prawnej. Są to także decyzje zmieniające i wyjaśniające wpisy do rejestru, sprostowania oraz zmiany numerów rejestru, a także decyzje wydawane przez ministra kultury dziedzictwa narodowego i sportu dotyczące skreśleń lub odmowy skreślenia zabytku z rejestru.

Krajowa ewidencja zabytków obejmuje karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, karty cmentarzy, ewidencję parkową, teczki urbanistyczne, karty ewidencyjne zabytków ruchomych techniki oraz dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego, koperty organowe, a także dokumentację stanowisk archeologicznych AZP. Wszystkie te materiały są opracowywane, wpisywane do bazy danych, sukcesywnie digitalizowane i udostępniane.

Tabela XI. Gromadzenie dokumentacji rejestru i ewidencji zabytków

Lp.	Nazwa miernika	Dokumentacja rejestru zabytków	Krajowa ewidencja zabytków	Ewidencja grobów i cmentarzy wojennych
1.	Liczba przyjętych i opracowanych dokumentów w okresie sprawozdawczym	942	13 662	0
2	Stan zbioru dokumentów	77 592	1170772	0
3	Liczba udostępnionych dokumentów w okresie sprawozdawczym	1	7602	0

Realizacja zadania statutowego nr 12.

2. Ewidencjonowanie badań archeologicznych realizowanych na terenie kraju

W 2021 r. do Narodowego Instytutu Dziedzictwa wpłynęło ok. 10 500 decyzji o pozwoleniu na prowadzenie badań archeologicznych. Do bazy danych (Access) wprowadzono informacje z 6 340 dokumentów.

Ponadto NID przyjmuje opracowania wyników badań archeologicznych realizowanych w związku z budową dróg krajowych i autostrad. W okresie sprawozdawczym wpłynęło 134 nowych opracowań (2,4 mb.). Łączny zasób opracowań wyników badań archeologicznych przekazanych do NID stanowi 2851 opracowań (95,7 mb.).

Realizacja zadania statutowego nr 12.

3. Prowadzenie elektronicznego systemu danych o zabytkach, w tym uczestnictwo w infrastrukturze informacji przestrzennej

W okresie sprawozdawczym Narodowy Instytut Dziedzictwa aktualizował dane przestrzenne na platformie publikacyjnej dostępnej dla każdego użytkownika Internetu – Portalu Mapowym <https://mapy.zabytek.gov.pl>. Kontynuowano prace nad repozytorium skanowanej dokumentacji rejestrowej, na podstawie której zaktualizowano bazy danych geoprzestrzennych o zabytkach. Dostęp do repozytorium cyfrowego dokumentacji rejestrowej jest możliwy dla zautoryzowanych użytkowników – pracowników Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Departamentu Ochrony Zabytków MKiDN, Departamentu Funduszy i Spraw Europejskich, funkcjonariuszy Policji zajmujących się ochroną zabytków

archeologicznych, funkcjonariuszy Straży Granicznej i Krajowej Administracji Skarbowej w zakresie pozwoleń na wywóz zabytków za granicę, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, jednego Powiatowego Konserwatora Zabytków oraz wyznaczonych przedstawicieli wszystkich 16 Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, którzy podjęli współpracę z NID w zakresie aktualizacji repozytorium cyfrowej dokumentacji rejestru zabytków.

W 2021 r. w ramach utrzymania i rozwoju bazy prowadzono ciągłą digitalizację rejestru zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych, krajowej ewidencji zabytków nieruchomych i archeologicznych, ewidencji grobów i cmentarzy wojennych, a także danych o miejscach światowego dziedzictwa i pomnikach historii. Proces digitalizacji realizowany w NID polega na skanowaniu analogowych kopii dokumentacji, a następnie na podstawie interpretacji treści dokumentów tworzenie wektorowych, cyfrowych obiektów przestrzennych reprezentujących zabytki w bazie danych GIS.

Tabela XII. Prowadzenie elektronicznego systemu danych o zabytkach

Lp.	Nazwa miernika	Miejsca Światowego Dziedzictwa	Pomniki Historii	Rejestr zabytków	Krajowa ewidencja zabytków	Ewidencja grobów i cmentarzy wojennych	Razem
1	Liczba zeskanowanych i wprowadzonych do bazy dokumentów w okresie sprawozdawczym	1	6	1 148	153 532	12 206	166 893
2	Liczba zeskanowanych dokumentów zgromadzonych w bazie danych, w tym: zabytki nieruchome zabytki ruchome zabytki nieruchome archeologiczne	17	118	114 383	742 639	12206	869 363292
				79 274	213 311		585
				23 073	0		-
				12036	529 328		-
							541 364
3	Liczba rekordów opisujących	-	-	4541	63 475	-	68 016

	dokumenty dodanych do bazy danych (MultiArch) w okresie sprawozdawczym						
4	Liczba rekordów opisujących dokumenty w bazie danych (MultiArch)	-	-	249809	660066	-	909875
5	Liczba obiektów przestrzennych reprezentujących zabytki, dodanych do bazy GIS w okresie sprawozdawczym	4	4	592	492 081	9 866	502 547
6	Liczba obiektów przestrzennych reprezentujących zabytki w bazie GIS, w tym: zabytki nieruchome zabytki nieruchome archeologiczne	40	162	100 698	664 183	9 866	774 949 282 321 482 560
				92 853	189 468		
				7 845	474 715		

Tworzona w NID Centralna Baza Danych o Zabytkach zawiera informacje o obiektach wpisanych do rejestru zabytków, obiektach skreślonych z rejestru zabytków, obiektach znajdujących się w krajowej ewidencji zabytków, a także obiektach uznanych za pomniki historii i miejscach światowego dziedzictwa.

Na geoportalu służącym do szerokiego udostępniania w Internecie danych o zabytkach gromadzonych w Centralnej Bazie Danych o Zabytkach nie są publikowane informacje o obiektach skreślonych z rejestru oraz obiektach, których decyzje o wpisie do rejestru zostały uchylone. Na geoportalu nie są również publikowane pełne dane dotyczące krajowej ewidencji zabytków oraz ewidencji grobów i cmentarzy wojennych.

Publikacja wszystkich obiektów z krajowej ewidencji zabytków oraz ewidencji grobów i cmentarzy wojennych na stronach mapy.zabytek.gov.pl i zabytek.pl planowana jest w pierwszym kwartale 2022 r.

Aktualizacja danych na geoportalu odbywa się w cyklach półrocznych.

W okresie sprawozdawczym na geoportalu NID zostało opublikowanych 637189 obiektów z Centralnej Bazy Danych o Zabytkach. W okresie sprawozdawczym Portal mapowy, wraz z usługami przestrzennymi był odwiedzany ponad 1,84 mln razy.

Aktualizowane co pół roku dane w postaci zestawień statystycznych oraz wykazów zabytków wpisanych do rejestru, od grudnia 2016 r. są udostępniane również na portalu <https://dane.gov.pl/institution/64,narodowy-instytut-dziedzictwa>). Obecnie na portalu publikowanych jest 7 zbiorów danych.

Dane zgromadzone w Centralnej Bazie Danych o Zabytkach są udostępniane do celów naukowych oraz podmiotom publicznym na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1382) i na warunkach określonych w art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 700 z późn. zm.). W okresie sprawozdawczym do Narodowego Instytutu Dziedzictwa wpłynęło 50 wniosków o bezpłatne udostępnienie danych przestrzennych zgromadzonych w CBD o Z.

Realizacja zadań statutowych nr 11, 12, 13.

4. Prowadzenie archiwum NID

Archiwum NID istnieje od 1962 roku. Zasób archiwalny obejmuje spuścizny naukowe (ok. 78,76 mb. dokumentacji aktowej, ok. 33 990 negatywów, ok. 43 020 pozytywów i ok. 7 775 j.a. dokumentacji projektowej), materiały użyczone po byłym Przedsiębiorstwie Państwowym Pracowniach Konserwacji Zabytków (ok. 2549,23mb. dokumentacji aktowej, ok. 745 567 negatywów, ok. 53 598 pozytywów, ok. 25 580 wglądówek i ok. 58 076 j.a. dokumentacji projektowej) oraz dokumentację archiwum zakładowego (ok. 9 489 j.a. dokumentacji zarchiwizowanej kat. A lub kat. B, ok. 217,15 mb dokumentacji nieuporządkowanej, ok. 278 007 negatywów i ok. 311 180 pozytywów).

W okresie sprawozdawczym zewidencjonowano, opracowano lub zarchiwizowano 12 836 j.a. w ramach archiwum zakładowego, 8 872 j.a. w ramach materiałów byłego PP PKZ oraz 37 630 j.a. w ramach spuścizn naukowych. Ponadto wymieniono 2 763 pudła, 440 teczek, 150 klipsów archiwalnych na nowe, przeniesiono 351,9 mb dokumentacji na nowe regały. W ramach digitalizacji zasobu archiwum NID wykonano 18 757 skanów. Wykonano 2 875 zdjęć.

Tabela XIII. Archiwum NID

Lp.	Nazwa miernika	Zasób centralnego archiwum NID	Zasób regionalnych archiwów NID
1	Liczba jednostek archiwalnych dokumentacji przyjętej do archiwum w okresie sprawozdawczym	0 j.a.	67 j.a.
2	Liczba jednostek archiwalnych/metrów bieżących dokumentacji zgromadzonej w archiwum NID	dokumentacja aktowa	841 mb
		negatywy, pozytywy, wglądówki, dokumentacja projektowa	973 421 j.a.
3	Liczba jednostek archiwalnych dokumentacji opracowanej, zewidencjonowanej i zarchiwizowanej w okresie sprawozdawczym	43 595 j.a.	15 743 j.a.
4	Łączna liczba jednostek archiwalnych dokumentacji opracowanej, zewidencjonowanej i zarchiwizowanej	541 530 j.a.	168 934 j.a.
5	Liczba osób korzystających z zasobów archiwalnych NID w okresie sprawozdawczym	83 osoby	191 osób

Realizacja zadania statutowego nr 11.

D. Działalność NID obejmująca zakresy kilku priorytetów

1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022

Program został przyjęty uchwałą Rady Ministrów 13 sierpnia 2019 r., a następnie ogłoszony w „Monitorze Polskim” 11 września 2019 r. (MP z 2019 r., poz. 808).

Program ma na celu realizację przepisu art. 84 w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r. poz. 2067, z późn. zm.) i jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji

w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także zapewnia środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

8 października 2019 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powołał dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa na Koordynatora Programu (Dziennik Urzędowy MKiDN z 2019 r., poz. 98).

Rada Ministrów uchwałą nr 92 z dnia 26 lipca 2021 r. (M.P. poz. 745), zmieniła uchwałę nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022” (M.P. poz. 808). Zmiany Programu objęły korektę planu finansowego programu, modyfikację wskaźników jego realizacji oraz zmiany opisu trzech zadań. Korekta planu finansowego polegała na zwiększeniu budżetu programu i przyjęciu nowego podziału ogólnej kwoty środków z budżetu państwa przeznaczonych na jego realizację na poszczególne lata budżetowe.

W okresie sprawozdawczym:

- w ramach zadania 1.1.1 przeszkolono 164 jednostki samorządu terytorialnego z zakresu zarządzania dziedzictwem na szkoleniach on-line. Dodatkowo 21 osób zrealizowało zestaw minimum 5 z dostępnych e-szkoleń na platformie e-learningowej do samodzielnego uczenia (więcej informacji nt. szkoleń: Priorytet A, pkt: 6);
- w ramach zadania 1.1.2 opracowano 35 nowych, odrębnych materiałów informacyjnych na stronę internetową <https://samorzad.nid.pl> (więcej informacji nt. portalu: Priorytet A pkt: 14);
- w ramach zadania 1.1.3 przeprowadzono nabór gmin do programu „Wzorcowa Rewitalizacja” (więcej informacji nt. Centrów Kompetencji: Priorytet D, pkt. 5); przeszkolono 95 jednostek samorządu terytorialnego w zakresie planowania i rewitalizacji (więcej informacji nt. Centrów Kompetencji: Priorytet D, pkt. 5); wykonano dwa studia ochrony wartości kulturowych w gminach (dla gmin Nowy Sącz i Czaplinek-obejmujące miasto w granicach administracyjnych) oraz prowadzono prace nad opracowaniem kolejnych 6 studiów ochrony wartości kulturowych w gminach (więcej informacji nt. Centrów Kompetencji: Priorytet D,

pkt. 5); opracowano 5 studiów ochrony wartości kulturowych (Miasteczko Śląskie, Łęczycza, Gdańsk – Św. Wojciech, Prusice, Góra Kalwaria), pod kątem uwzględnienia ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz prowadzono prace nad opracowaniem kolejnych 2 studiów, wskazanych przez wojewódzkich konserwatorów zabytków (więcej informacji nt. opracowań studialnych: Priorytet A, pkt. 3);- w ramach promocji konkursu „Twój dom – dialog z tradycją” ogłoszono i przeprowadzono procedurę konkursową w dwóch województwach, gdzie wyłoniono nagrodzone i wyróżnione projekty (9 – woj. śląskie, 11 – woj. podlaskie).W obu województwach miało miejsce uroczyste wręczenie dyplomów połączone z dyskusją i wystawą pokonkursową (Katowice – 9.11, Białystok – 13.12.). Dla województwa śląskiego opracowano i wydano katalog projektów. W dniach 16.-16.09.2021 r. w Olsztynie odbyła się ogólnopolska konferencja pod tytułem „Architektura regionalna – rzeczywista potrzeba czy iluzja?”, poświęcona problematyce regionalnego budownictwa. Konferencja odbywała się stacjonarnie i była transmitowana online; wystąpienia prelegentów oraz zapis wieczoru autorskiego zostały umieszczone na kanale własnym TV NID na platformie You Tube. W ramach zadania realizowano też przedsięwzięcia promocyjne oraz edukacyjne. 28 maja 2021 w TVP Kultura miała miejsce premiera filmu zrealizowanego w roku 2020, będącego podsumowaniem edycji konkursu z roku 2010 dla woj. warmińsko-mazurskiego – film zamieszczony został również w serwisach kultura2.tvp.pl oraz vod.tvp.pl a także na kanale własnym TV NID na platformie YouTube. 8 lipca 2021 w Muzeum Historycznym w Ełku, koordynatorka konkursu „Twój dom – dialog z tradycją” przeprowadziła warsztaty dot. projektowania i budowania domów w otoczeniu historycznego krajobrazu; zorganizowano również warsztaty z projektowania regionalnego dla studentów architektury z całej Polski . W lipcu, w trybie zdalnym odbyły się warsztaty dla woj. śląskiego (10 uczestników), w listopadzie w trybie stacjonarnym, trzydniowe warsztaty dla woj. podlaskiego. W dniach 15-16 września 2021 w Olsztynie zorganizowano ogólnopolską konferencję pt. „Architektura regionalna – rzeczywista potrzeba czy iluzja?”. Konferencja skierowana była do wszystkich zainteresowanych dobrą architekturą oraz ładem w krajobrazie, a zwłaszcza do

architektów, urbanistów, architektów krajobrazu, konserwatorów, samorządowców, inwestorów i regionalistów i transmitowana była na żywo na kanale Facebook i YouTube NID;

– w ramach zadania 1.1.4 przeprowadzono drugą edycję konkursu „Samorząd dla dziedzictwa” (więcej informacji nt. konkursu: Priorytet A, pkt: 15). Liczba zgłoszeń do konkursu zmniejszyła się w stosunku do edycji z roku 2020;

– w ramach zadania 1.2.2 opracowano i przekazano do Generalnego Konserwatora Zabytków standardy postępowania (5) w projektowaniu z zakresu konserwacji i restauracji parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni oraz prowadzono prace nad wypracowaniem 4 kolejnych grup nowych jednolitych standardów postępowania konserwatorskich (więcej informacji nt. opracowywania standardów: Priorytet A, pkt. 5);

– w ramach zadania 1.2.3 przeprowadzono prace i konsultacje dot. wzoru „Karty wartości zabytku”; opracowano projekt bazy danych, połączonej z Geoportalem gromadzącej różnorodne typy informacji o obiektach zabytkowych, w tym wyniki badań naukowych; przebadano 3 obszary AZP wraz z sąsiadującymi z nimi fragmentami innych obszarów (30-57 w woj. warmińsko-mazurskim, 98-63 w woj. świętokrzyskim oraz obszar 93-57 na granicy województw świętokrzyskiego i małopolskiego); prowadzono prace nad nowym programem ewidencyjnym „Archeologiczne Zdjęcie Polski +”. Celem projektu jest opracowanie, przetestowanie i upowszechnienie nowego wzorcowego rozwiązania w zakresie systematycznego rozpoznawania dziedzictwa archeologicznego w Polsce oraz gromadzenia danych przestrzennych dla celów konserwatorskich i naukowych. Opracowywana w ramach projektu ogólnopolska strategia rozpoznawania dziedzictwa archeologicznego na szeroką skalę, integrująca różnorodne metody teledetekcyjne (analiza zdjęć lotniczych, zobrazowań satelitarnych, danych LIDAR, badania geofizyczne) oraz badania z zakresu geoarcheologii, geomorfologii, archeologii środowiskowej, archeologii czasów współczesnych, ma w założeniu znacząco poprawić efektywność pozyskiwania danych oraz stan naszej wiedzy na temat lokalizacji i zasięgu stanowisk archeologicznych w Polsce bez inwazyjnej ingerencji w nawastrwienia kulturowe. Program opracowywany jest we

współpracy z Zespołem Ekspertów - specjalistów od poszczególnych metod badawczych oraz baz danych, reprezentujących jednostki naukowo-badawcze z całej Polski. Prowadzono przygotowania do uruchomienia systemu informatycznego dla AZP+, bez którego program nie będzie mógł funkcjonować prawidłowo. W tym celu nawiązano współpracę z Centrum GovTech i reprezentującym go państwowym instytutem badawczym NASK; wykonano analizę adaptacji obiektów zabytkowych do celów magazynowych (przechowywanie zabytków archeologicznych) i biurowych na przykładzie 5, zróżnicowanych pod względem pierwotnej funkcji i stanu zachowania, obiektów z listy obiektów zabytkowych przekazanej przez wojewódzkich konserwatorów zabytków oraz przygotowano „Analizę optymalnego rozwiązania w skali kraju problemu przechowywania ruchomych zabytków archeologicznych”;

– w ramach zadania 1.2.4 podczas obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków (więcej informacji nt. MDOZ: Priorytet A, pkt: 13) odbyła się inauguracja działalności Centrum Architektury Drewnianej (więcej informacji nt. CAD: Priorytet D, pkt. 6 oraz MDOZ: Priorytet A, pkt. 13);

– w ramach zadania 2.1.1. przygotowano internetową bazę wiedzy w zakresie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych. Premiera strony przewidziana jest na kwiecień 2022 r. ;

– w ramach zadania 2.2.1 w 42 powiatach wdrożono projekt weryfikacji stanu zabytków ruchomych wpisanych do rejestru. Celem projektu jest weryfikacja miejsca przechowywania i stanu zabytków ruchomych wpisanych do rejestru oraz ich dokumentacji umożliwiającej jednoznaczną ich identyfikację w przypadku kradzieży, poprzez wykonanie aktualnej dokumentacji fotograficznej, a także aktualizację wiedzy o zabytkach znajdującej się w zasobach wojewódzkich konserwatorów zabytków ze stanem realnym; podpisano porozumienie z Muzeum Narodowym w Warszawie na badania sposobów oznakowania zabytków. Przeprowadzono weryfikacje terenową wraz z pracownikami MN w Warszawie znakowania zabytków wykonanego przez Policję w woj. lubuskim;

– w ramach zadania 3.1.1 przeprowadzono drugą odsłonę kampanii społecznych: zwiększającej wrażliwość społeczną na przestępczość przeciwko zabytkom

(więcej informacji nt. kampanii: Priorytet B, pkt. 1) oraz kampanię „Krajobraz mojego Miasta” (więcej informacji nt. kampanii: Priorytet B, pkt. 2);

Dodatkowo w ramach zadania – dostępność zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami – przeprowadzono spotkania partycypacyjne z 10 fundacjami oraz stowarzyszeniami pomagającymi osobom z niepełnosprawnościami. Spotkania miały na celu pozyskanie wiedzy bezpośrednio od grup osób ze specjalnymi potrzebami, związanej z problemami jakie napotykają w poznawaniu i korzystaniu z dziedzictwa. Do współpracy zaproszono organizacje: TAKpełnosprawni, Stowarzyszenie Tęcza, Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „NIE TYLKO...”, Stowarzyszenie Rodzin i Opiekunów Osób z Zespołem Downa Bardziej Kochani, Polska Fundacja Osób Słabosłyszących, Fundacja Moc Pomocy, Polski Związek Niewidomych, Fundacja Integracja, Synapsis, Polska bez barier.

18 listopada br. zorganizowano Konferencję online „Zabytki dla wszystkich. Dostępność obiektów zabytkowych dla osób ze szczególnymi potrzebami”. Celem konferencji było stworzenie przestrzeni spotkania i forum debaty dla środowiska konserwatorów i opiekunów zabytków oraz środowisk osób ze szczególnymi potrzebami. Rozpoczęliśmy dyskusję na temat dostępności miejsc historycznych uwzględniającej zróżnicowane potrzeby oraz wartości zabytkowe, a także o możliwościach współdziałania w zakresie adaptacji zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Konferencja była skierowana do opiekunów i właścicieli obiektów zabytkowych, konserwatorów, architektów i projektantów, a także przedstawicieli środowisk osób z niepełnosprawnościami. Do udziału zaproszono również władze miejskie, samorządowe, stowarzyszenia i fundacje skupiające osoby ze szczególnymi potrzebami. Podczas 3 paneli rozmawiano o wyzwaniach i dobrych praktykach w zakresie adaptacji obiektów zabytkowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz o wprowadzaniu rozwiązań projektowych umożliwiających powszechny dostęp do chronionych obiektów przy jednoczesnym zachowaniu ich wartości zabytków.

Narodowy Instytut Dziedzictwa podjął temat dostępności zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami w związku z realizacją zadań ujętych w Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019–2022. Jednym z nich jest przygotowanie materiałów do wytycznych Generalnego Konserwatora Zabytków na temat standaryzacji postępowań konserwatorskich w sprawach zapewnienia dostępności obiektów zabytkowych. Przegląd dotychczasowych doświadczeń i dyskusja w gronie zainteresowanych posłuży wielostronnemu omówieniu problemu i może wzbogacić rozważania na temat konkretnych rozwiązań.

Konferencja emitowana na platformie zoom i profilu FB skupiła ponad 500 osób. Zachęciła uczestników do dyskusji i co ważne – umożliwiła wymianę doświadczeń wśród instytucji kultury i samych osób ze szczególnymi potrzebami. Wsparcie informacyjne udzielił Patroni konferencji – Fundacja Kultury bez Barrier, Izba Architektów Rzeczypospolitej Polskiej, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Państwowy Instytut Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz redakcja czasopisma „Spotkania z Zabytkami”.

Na podstawie rozmów powstał raport, który będzie stanowił podstawę do przygotowania strategii przyszłorocznych działań.

- w ramach zadania 3.1.2 prowadzono stronę internetową <https://edu.nid.pl>, na której opublikowano m.in. pakiet 10 scenariuszy lekcji, które zostały zgłoszone do konkursu na przygotowanie materiałów edukacyjnych o dziedzictwie w 2020 roku (więcej informacji nt. portalu: Priorytet B pkt: 11); przeprowadzono konkurs na opracowanie prototypu gry edukacyjnej o tematyce związanej z dziedzictwem kulturowym (więcej informacji nt. konkursu: Priorytet B pkt: 11);
- w ramach zadania 3.2.1 przeprowadzono kolejną edycję programu „Wspólnie dla dziedzictwa” (więcej informacji nt. programu: Priorytet B, pkt. 10);
- prowadzono prace nad stworzeniem modelu systematycznego i elastycznego gromadzenia oraz analizowania danych, przede wszystkim statystycznych, z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami oraz

powiązania tej dziedziny z jak najszerszym kontekstem ekonomiczno-społecznym (więcej nt. badań: Priorytet B, pkt. 8);

– prowadzono działania promocyjne i informacyjne dot. zadań realizowanych w ramach Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, w tym m.in.:

- zainaugurowano cykl webinarów „Dziedzictwo kulturowe pod lupą” w ramach którego w dniach 29 kwietnia oraz 10 maja zaprezentowano wyniki przeprowadzonego w 2020 r. psychograficznego badania segmentacyjnego dotyczącego stosunku Polaków do dziedzictwa, zaś 29 września omówiono potencjał muzeów w zakresie oddziaływania na rozwój w skali lokalnej i regionalnej (więcej: Priorytet B, pkt. 8);
- przeprowadzono nabór zgłoszeń do konkursu na najlepszą pracę dyplomową dotyczącą współczesnej roli dziedzictwa kulturowego pn. „Dziedzictwo kulturowe jako zasób rozwojowy” (więcej: Priorytet B, pkt. 8);
- przygotowano 4 filmowe spoty promocyjne dotyczące działań NID dla samorządów;
- prowadzono trzy grupy na Facebooku: „Wspólnie dla dziedzictwa”, „Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji” oraz „Centrum Architektury Drewnianej” (więcej: Priorytet B, pkt. 13);

Realizacja zadań statutowych nr 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 17.

2. Centrum Kompetencyjne ds. digitalizacji zabytków

W ramach realizacji zadań Centrum Kompetencyjnego w dziedzinie digitalizacji zabytków w 2021 r. zostały wykonane następujące działania:

1. Przeprowadzenie oceny wniosków w programie MKDNIŚ Kultura Cyfrowa nabór 2020 r.
2. Walidacja kopii wzorcowych do realizacji projektów z programu Kultura Cyfrowa nabór 2019 r.

3. Uruchomienie nowej odsłony portalu Zabytek.pl, prezentującej nowe zasoby ewidencji zabytków oraz grobów i cmentarzy wojennych, moduł zdjęć panoramicznych oraz odświeżenie layoutu strony.
4. Opracowanie budżetu i planu wydatków bieżących dla Centrum Kompetencji NID w 2021 r.
5. Opracowanie dokumentacji przetargowej i realizacja zakupów inwestycyjnych dla Centrum Kompetencji NID.
6. Weryfikacja projektu budżetu wydatków Centrum Kompetencji na rok 2021.
7. Prace nad zmianami w regulaminie programu Kultura Cyfrowa – ocena zmian zaproponowanych przez DWIM.
8. Realizacja zakupów inwestycyjnych dla Centrum Kompetencji NID.
9. Przeprowadzenie oceny wniosków w programie MKDNIŚ Kultura Cyfrowa nabór 2021
10. Walidacja kopii wzorcowych do realizacji projektów z programu Kultura Cyfrowa - nabór 2020, podpisanie i przekazanie protokołów dla beneficjentów
11. Udział w spotkaniach dotyczących zmian w regulaminie programu Kultura Cyfrowa - opracowanie propozycji zmian w regulaminie
12. Realizacja projektu wydatkowania dotacji dla Centrum Kompetencji NID w 2021 r.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 10, 13, 17.

3. Digitalizacja i udostępnianie cyfrowych dóbr kultury – zabytków oraz grobów i cmentarzy wojennych

Celem projektu jest cyfrowe odwzorowanie analogowych zasobów pozostających w dyspozycji Narodowego Instytutu Dziedzictwa dotyczących wszystkich obiektów nieruchomych i archeologicznych wpisanych do Krajowej Ewidencji Zabytków oraz kart ewidencyjnych grobów i cmentarzy wojennych gromadzonych

przez urzędy wojewódzkie, a następnie powszechne udostępnienie za pośrednictwem sieci Internet.

Projekt zakłada poddanie digitalizacji co najmniej 1 308 409 szt. dokumentów wraz z opatrzeniem właściwymi metadanymi opisowymi oraz odwzorowanie przestrzenne na mapie poprzez proces wektoryzacji obiektów, których dotyczy digitalizowana dokumentacja.

W efekcie realizacji projektu powstanie rozbudowana dziedzinowa baza danych o obiektach zabytkowych, grobach i cmentarzach wojennych oraz teleinformatyczny system gromadzenia i udostępniania danych. Informacje dotyczące tych obiektów będą upowszechniane za pośrednictwem portali zarządzanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa: www.zabytek.pl oraz <https://mapy.zabytek.gov.pl>.

W efekcie realizacji projektu zostanie zapewniony powszechny i bezpłatny dostęp do zasobu stanowiącego dziedzictwo kulturowe Polski, Otwarty dostęp do informacji o zabytkach oraz grobach i cmentarzach wojennych i ich dokumentacji ułatwi wykonywanie działań statutowych przez organy i instytucje realizujące zadania w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami bądź promocji kultury. Udostępniane dane będą mogły być wykorzystywane także na potrzeby badań społecznych, aktywności turystyczno-kulturalnej oraz działalności gospodarczej w określonych branżach. Ponadto, utrwalenie dokumentacji w wersji cyfrowej zapewni ich ochronę oraz trwałe zachowanie.

Projekt zakłada realizację działań w okresie od 28 stycznia 2019 r. do 26 kwietnia 2022 roku. W tym czasie zostaną wykonane zadania w zakresie skanowania dokumentacji wraz z opatrzeniem wersji cyfrowej metadanymi, odwzorowania obiektów przestrzennych w wyniku wektoryzacji, rozbudowy systemu teleinformatycznego służącego gromadzeniu i udostępnianiu posiadanych zasobów oraz zadania związane z wdrażaniem i zarządzaniem projektem i jego promocją.

Wartość projektu została ustalona na poziomie 37 264 029,10 zł, z czego 31 536 547,82 zł będzie pochodzić z budżetu Unii Europejskiej, na podstawie umowy o dofinansowanie nr POPC.02.03.02-00-0017/18-00 z dnia 28 stycznia

2019 r. w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Oś Priorytetowa II – E-administracja i otwarty rząd, Działanie 2.3 – Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego, Poddziałanie 2.3.2 – Cyfrowe udostępnianie zasobów kultury.

W 2021 r. były wykonywane przede wszystkim działania dotyczące realizacji prac digitalizacyjnych oraz programistycznych w zakresie rozbudowy istniejącego systemu gromadzenia i udostępniania danych o zabytkach. W ramach prac cyfryzacyjnych zeskanowano i opisano metadanymi 250 837 szt. dokumentów (łącznie od początku realizacji zadania 712 727 szt.), natomiast 295 351 szt. zostało zwektoryzowanych (odwzorowanych przestrzennie na mapie) – od początku realizacji umowy łącznie zwektoryzowanych zostało 684 385 obiektów. W ramach działania w okresie sprawozdawczym zrealizowano prace o wartości 8 028 004,59 zł (łącznie od początku realizacji umowy – 16 969 896,40 zł). W związku z obostrzeniami wynikającymi z panującej epidemii koronawirusa SARS-CoV-2 dokonana została zmiana umowy z wykonawcą dostosowująca harmonogram do panujących warunków. Problemy wynikające z utrzymaniem należytej organizacji pracy po stronie wykonawcy zadania z uwagi na przyczyny związane z sytuacją pandemiczną dały także o osobie znać w drugim kwartale br. Z tego powodu także nastąpiła konieczność zmiany harmonogramu realizacji zadania. Ponadto, sytuacja epidemiczna znacząco utrudniła prace związane z digitalizacją zasobów dotyczących ewidencji grobów i cmentarzy wojennych, które pozostają w dyspozycji poszczególnych Urzędów Wojewódzkich.

W trybie ciągłym jest realizowana usługa kolokacji sprzętu niezbędnego do właściwego funkcjonowania systemu oraz do gromadzenia danych – w okresie sprawozdawczym na realizację tej usługi wydatkowano kwotę 38 375,76 zł (od początku realizacji umowy – 88 295,03 zł). W okresie sprawozdawczym zrealizowany został także czwarty etap umowy na rozbudowę systemu do gromadzenia i prezentacji danych oraz etap asysty powdrożeniowej. Wykonane prace zrealizowano za kwotę 480 356,27 zł oraz etap dodatkowy realizowany w ramach zadania 5, dot. rozbudowy systemu do gromadzenia i prezentacji danych dotyczących tzw. fiszek adresowych oraz materiałów spuściznowych – za

wykonanie tego etapu prac wykonawca otrzymał 189 297,00 zł (sto osiemdziesiąt dziewięć tysięcy dwieście dziewięćdziesiąt siedem złotych 0/100), łącznie od początku obowiązywania umowy wydatkowano kwotę 3 421 933,81 zł (trzy miliony czterysta dwadzieścia jeden tysięcy dziewięćset trzydzieści trzy złote 81/100). Należy wskazać, że z uwagi na obostrzenia sanitarne wynikające z sytuacji epidemicznej nie było możliwe zrealizowanie jednego z komponentów wspomnianego czwartego etapu umowy – szkoleń. Zawarty został aneks do umowy z wykonawcą zakładający realizację tychże szkoleń w okresie, gdy obostrzenia pandemiczne nie będą wyłączały realizacji tego typu spotkań, nie później jednak niż do końca okresu realizacji umowy – ten element został wykonany w IV kwartale 2021. Ponadto z uwagi na rozszerzenie zakresu rzeczowego Projektu koniecznym stało się także rozszerzenie zakresu umowy z wykonawcą o elementy dotyczące modułów systemu umożliwiających gromadzenie i prezentację nowego rodzaju danych (poddawanych digitalizacji w ramach rozszerzenia zakresu Projektu).

W związku z zawarciem w poprzednim okresie sprawozdawczym aneksu do umowy o dofinansowanie rozpoczęto realizację zadania projektowego zakładającego digitalizację tzw. fiszek adresowych oraz dokumentacji naukowo-badawczej naukowców z różnych dziedzin związanych z zachowaniem dziedzictwa (materiały spuściznowe), a także inwentaryzacją i odwzorowaniem cyfrowym obiektów drewnianej architektury sakralnej. Ponadto, przewiduje się wyposażenie pracowni digitalizacyjnej oraz rozbudowę infrastruktury systemowej niezbędnej do bezpiecznego gromadzenia danych wytworzonych w ramach Projektu. W okresie sprawozdawczym przygotowano dokumentację niezbędną do ogłoszenia przetargów, ogłoszono oraz rozstrzygnięto postępowanie na „Usługę digitalizacji dokumentacji oraz obiektów przestrzennych”. W dn. 25. 10. 2021 r. zawarto umowę nr NID/U/194/21 na digitalizację tzw. fiszek adresowych. Na koniec okresu sprawozdawczego Wykonawca przedłożył pierwszą transzę produktów digitalizacji, w wyniku stwierdzonych w trakcie kontroli błędów bądź zgłoszenia uwag przekazane produkty zostały zwrócone wykonawcy do poprawy – zgodnie z procedurą odbioru określona w umowie. Zamówienie w części

dotyczącej skanowania 3D drewnianych obiektów sakralnych zostało unieważnione. Ponowne uruchomienie postępowania na tę część (z uwagi na wrażliwość realizacji usługi na warunki pogodowe) uzależnione jest od uzyskania zgody na wydłużenie terminu realizacji projektu.

– Dostawa skanerów w podziale na cztery części (DIG/NID/2/2021); postępowanie zostało ogłoszone w dn. 06. 07. 2021 r. z terminem składania ofert ustalonym ostatecznie na dn. 18. 08. 2021 r. W dn. 25. 10. 2021 r. została zawarta umowa nr NID/U/193/21 na dostawę skanera 3D z oprzyrządowaniem i oprogramowaniem. W dn. 04. 11. 2021 r. dostawa została zrealizowana i odebrana – wartość dostawy jest ustalona w umowie na kwotę 399 750,00 zł. W dn. 18. 11. 2021 r. została zawarta umowa nr NID/U/232/21 na dostawę skanera A2 z kołyską v-kształtną za kwotę 273 060,00 zł – termin realizacji ustalony został na dn. 27.01.2022 r. W dn. 28. 12. 2021 r. zostały zawarte umowy nr NID/U/281/21 na dostawę skanera A0 za kwotę 420 660,00 zł, oraz nr NID/U/238/21 na dostawę skanera do materiałów refleksyjnych i transparentnych za kwotę 613 770,00 zł. W obu przypadkach termin dostawy jest ustalony na dn. 08.03.2022 r.

– Zakup, dostawa i instalacja sprzętu do serwerowni (DIG/NID/3/2021); postępowanie zostało wszczęte w dn. 06. 07. 2021 r. z terminem składania ofert ostatecznie ustalonym na dn. 25. 08. 2021 r. W dn. 19. 10. 2021 r. została zawarta umowa nr NID/U/170/21 na kwotę 795 810,00 zł. W dn. 17.12.2021 r. wykonawca zgłosił gotowość do odbioru dostaw i usług wynikających z umowy.

Realizacja zadań statutowych nr 11, 12, 13, 17.

4. Program identyfikacji i oznakowania cmentarzy żydowskich na terenie RP

W 2021 r. oznakowano we współpracy z lokalnymi partnerami (samorzędy, lokalni aktywiści) 6 cmentarzy żydowskich (Bolimów, Janów Lubelski, Szamotuły, Janowiec, Sosnowica). Przeprowadzono we współpracy z Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN ceremonię prezentacji oznakowanie w 5 obiektach (CŻ Orla, CŻ Brok, CŻ Szamotuły, CZ Góra Kalwaria, CŻ Tuszyn) Wypracowano zasady współpracy z Lasami Państwowymi w realizacji programu „Oznakowanie CŻ w

RP, co wymagało uzupełnienia danych nt. cmentarzy żydowskich położonych na terenach administrowanych przez Lasy Państwowe;

W ramach programu na podstawie wniosków WUOZ opracowano 469 Kart ewidencyjnych cmentarzy żydowskich niewpisanych do rejestru zabytków oraz załączników aktualizacyjnych do Karty cmentarza. Działanie te zostało poprzedzone analizą istniejącej dokumentacji i konsultacjami z WUOZ. Opracowano we współpracy z POLIN 100 not nt. cmentarzy żydowskich dla portalu ZABYTEK.PL. Dla opracowanych not wykonano naukową recenzję.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 4, 7, 8, 10, 11, 17.

5. Centra kompetencji ds. rewitalizacji NID

W ramach zadania Narodowy Instytut Dziedzictwa wspiera gminy w procesach planowania i wdrażania gminnych programów rewitalizacyjnych uwzględniających dziedzictwo kulturowe jako istotny zasób służący przewyższaniu problemów społecznych i infrastrukturalnych występujących na obszarach zdiagnozowanego kryzysu.

W tym celu stworzono 8 Centrów Kompetencji ds. rewitalizacji Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Ich zadaniem jest prowadzenie działalności szkoleniowej, informacyjnej i doradczej na rzecz gmin realizujących programy rewitalizacyjne związane z dziedzictwem kulturowym tj. informowanie o ogólnych zasadach, prawach i obowiązkach gmin w tym zakresie, a także upowszechnianie modelowych rozwiązań, wiedzy o zasadach, opracowań związanych z wykorzystaniem zasobu dziedzictwa kulturowego w procesach rewitalizacji. Centra Kompetencji animują debatę na ten temat i ułatwiają wymianę doświadczeń dla uczestników procesów rewitalizacyjnych m.in. samorządów, służb konserwatorskich, organizacji pozarządowych, resortów odpowiedzialnych za rewitalizację, organizacji branżowych. Centra Kompetencji znajdują się w: Krakowie, Wrocławiu, Warszawie, Łodzi, Gdańsku, Olsztynie, Rzeszowie i Poznaniu.

W ramach zwiększenia kompetencji koordynatorzy poszczególnych CK uczestniczyli w dwóch dwudniowych szkoleniach z zakresu rewitalizacji (26-29 marca, 31 maja - 1 czerwca), prowadzona jest współpraca z doradcą, zorganizowano również seminarium wyjazdowe dla koordynatorów Centrów

Kompetencji NID ds. rewitalizacji, które odbyło się w Łodzi w dniach 13-14 września 2021r. Łódź wybrana została jako miejsce spotkania ze względu na najdłużej prowadzoną rewitalizację na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji oraz największy w Polsce obszar objęty tego typu projektem.

Działalność poszczególnych CK w roku 2021 oparta była przede wszystkim na realizacji pilotażowego programu wsparcia pn. „Wzorcową rewitalizacją”, który rozpoczął się od procesu wyboru gmin, w formie naboru, w efekcie którego NID podpisał porozumienia z 24 gminami.

W roku 2021 w ramach programu „Wzorcową rewitalizacją”:

– zorganizowano kilkadziesiąt indywidualnych konsultacji i spotkań informacyjnych z pracownikami gmin dotyczących sporządzania Gminnego Programu Rewitalizacji (dalej: GPR) oraz roli dziedzictwa w procesach rewitalizacyjnych;

– zorganizowano specjalistyczne szkolenia dotyczące ujmowania dziedzictwa w procesach rewitalizacji:

1. „Rewitalizacja i zagospodarowanie dziedzictwa przemysłowego pod nowe funkcje. Dobre i złe praktyki w zakresie zabezpieczania obiektów przemysłowych, projektowania architektonicznego, zmiany funkcji obiektów a także ich zarządzania i utrzymywania” (29 czerwca),

2. Działania inwestycyjne w obiektach objętych ochroną konserwatorską – uwarunkowania prawne, projektowanie i realizacja prac konserwatorskich i robót budowlanych” (30 czerwca);

3. „Niematerialne dziedzictwo kulturowe w myśl Konwencji UNESCO z 2003 roku i możliwości jego wykorzystania w rewitalizacji” (30 września);

4. „Problematyka ochrony zabytkowych założeń zieleni w procesie rewitalizacji” (26 listopada);

Ponadto gminy te uczestniczyły w cyklu szkoleń dla JST „Zarządzanie dziedzictwem lokalnym i ujmowanie dziedzictwa w rewitalizacji” (w ramach zadania 1.1.1.).

- przeprowadzono indywidualne, profilowane szkolenia w gminach: Zagórz (15.09.2021), Rychtal (08.11.2021), Zbąszyń (08.12.2021), Czerwińska nad Wisłą (21.09.2021), Olszanka (28.07.2021);
- zorganizowano warsztaty dla gminy Włocławek z wykorzystania potencjału detalu architektonicznego w procesach rewitalizacji (29-30.11.2021);
- opracowano schemat studium ochrony wartości kulturowych z rozszerzeniem o wytyczne do rewitalizacji;
- wykonano studia ochrony wartości kulturowych dla gmin Nowy Sącz i Czaplinek (obejmujące miasto w granicach administracyjnych);
- rozpoczęto prace nad studiami ochrony wartości kulturowych dla gmin: Czerwińska nad Wisłą, Bolesławiec, Zagórz, Tolkmicko, Czeska Wieś i Oborki – zakończenie prac przewidziane jest na rok 2022;
- opracowano wzór karty oceny stanu technicznego i oceny stanu zachowania wartości zabytkowych obiektów zabytkowych i nie zabytkowych na obszarze rewitalizacji do stosowania na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego oraz pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji;
- zlecono opracowanie dotyczące wskaźników dziedzictwa kulturowego, wykorzystywanych w procesie przygotowania i monitorowania rewitalizacji "Kwerenda pod kątem wskaźników istotnych w procesie przygotowywania i monitoringu gminnego programu rewitalizacji dotyczących dziedzictwa kulturowego";
- zlecono opracowania dokumentacji naukowo-historyczno-urbanistycznej dla dzielnicy Podgrodzie w Słupsku;
- wykonano opracowanie na potrzeby konkursu architektonicznego oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego: dokumentacja historyczno – konserwatorska oraz wytyczne konserwatorskie dla podobszaru rewitalizacji OR1 Braci Briggsów w Markach pod Warszawą;
- przygotowano wizyty studyjne w gminach: Wieleń, Dobiegiew, Starachowice, Żyrardów – gminy które są liderem w prowadzeniu rewitalizacji w oparciu o GPR;

- wzięto udział w konferencji pod hasłem „Włącz się w rewitalizację” dotyczyła partycypacji społecznej, praktykowanej w mieście podczas tworzenia GPR i teraz kontynuowanej w trakcie wdrażania programu;
- przeprowadzono, z udziałem Powiatowego Konserwatora Zabytków, rozpoznanie terenowe zabytków techniki i budownictwa związanych z zabytkowym systemem kanałów w Kędzierzynie-Koźlu;
- dokonano szeregu działań w ramach prac nad rozpoznaniem dziedzictwa niematerialnego (we współpracy z zespołem ds. dziedzictwa niematerialnego).

Ponadto w roku 2021:

- podpisano porozumienie z Ministrem Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej w zakresie współpracy dotyczącej rewitalizacji. W ramach współpracy rozszerzano wspólne działania z Urzędami Marszałkowskimi prowadzącymi zadanie pn. „Regiony Rewitalizacji – wzmacnianie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych”. koordynatorzy Centrów Kompetencji biorą udział w szkoleniach dla gmin z zakresu rewitalizacji, są również zapraszani jako strona w trakcie spotkań i konferencji organizowanych przez Urzędy Marszałkowskie, w trakcie których prezentują ofertę współpracy NID dla gmin prowadzących rewitalizację. W ramach współpracy pomiędzy Opolskim Urzędem Marszałkowskim przeprowadzono wykład oraz warsztaty dotyczące dostępności zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami. 4 koordynatorów wzięło udział w wizycie studyjnej "Rewitalizacja na Pomorzu Zachodnim", które organizuje Zachodniopomorski Urząd Marszałkowski;
- eksperci NID przeprowadzili warsztat „Dziedzictwo kulturowe w politykach miejskich. Zarządzanie, krajobraz miejski, rewitalizacja” w trakcie Kongresu Polityki Miejskiej (8 czerwca 2021);
- zrealizowano dwie serie podcastów „Dziedzictwo w rewitalizacji – wypowiedzi praktyków” dotyczących dziedzictwa w rewitalizacji, które są udostępniane na stronie internetowej, spotify i w serwisach społecznościowych NID;

22 i 23 września 2021 w Pałacyku Konopackiego w Warszawie roku zorganizowano we współpracy z Ministrem Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej seminarium "Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji". Wydarzenie adresowane było do przedstawicieli Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, Urzędów Marszałkowskich zaangażowanych w projekt Regiony Rewitalizacji oraz Centrów Kompetencji NID ds. rewitalizacji.

Celem spotkania było sieciowanie podmiotów wdrażających programy rewitalizacji uwzględniające dziedzictwo kulturowe, w tym m.in.:

- szkolenie przedstawicieli Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków w zakresie ustawy o rewitalizacji;

–

- szkolenie przedstawicieli Urzędów Marszałkowskich w zakresie uwarunkowań ochrony zabytków i wykorzystania potencjału dziedzictwa w rewitalizacji;

- prezentacja dobrych praktyk z gmin wdrażających programy rewitalizacji;

- prezentacja projektów: Centra Kompetencji NID ds. rewitalizacji oraz Regiony Rewitalizacji;

- spacer badawczy na obszarze rewitalizacji – Praga Północ: zapoznanie z przykładem rewitalizacji wraz z dyskusją (spacer badawczy realizowany we współpracy z Dzielnicą Praga Północ);

- warsztaty zmierzające do wypracowania zasad współpracy pomiędzy zaproszonymi podmiotami w zakresie wdrażania programów rewitalizacji uwzględniających dziedzictwo kulturowe.

Na potrzeby promocji CK, prowadzono specjalną grupę przy swoim fanpage'u na kanale Facebook, której celem jest skupienie wokół tematu rewitalizacji specjalistów i hobbystów żywo zainteresowanych tym tematów – m.in. architektów, urbanistów, konserwatorów, archeologów, samorządowców, etc.

6. Centrum Architektury Drewnianej

Specjalistyczna Pracownia Terenowa „Centrum Architektury Drewnianej” w Otwocku została powołana w ramach realizacji zadań Krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022. Celem działania Centrum, określonym w regulaminie organizacyjnym NID, jest zarządzanie i sprawowanie opieki nad zabytkowym budynkiem willi „U Dziadka” oraz prowadzenie działalności merytorycznej, polegającej na wspieraniu opiekunów architektury i budownictwa drewnianego we właściwej opiece nad tym zasobem, m.in. poprzez opracowywanie i udostępnianie podręczników oraz poradników, organizację szkoleń i kursów rzemiosł tradycyjnych, podnoszących kompetencje rzemieślników w celu zapewnienia właściwej konserwacji zabytków drewnianych.

W ramach działalności merytorycznej CAD w dniu 21 kwietnia 2021 r. z okazji obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków odbyło się webinarium „Architektura Drewniana od deski do deski. Teoria i praktyka” (więcej informacji nt. MDOZ: Priorytet A, pkt. 13).

Na kanwie dużego zainteresowania webinarium, na platformie NID na FB, została utworzona grupa „Centrum Architektury Drewnianej”, stworzona dla wszystkich osób zainteresowanych ochroną i popularyzacją architektury drewnianej: pasjonatów, właścicieli i opiekunów obiektów, konserwatorów, specjalistów i społeczników, będąca jednocześnie zaproszeniem do współtworzenia programu „Centrum Architektury Drewnianej”, a która ma poruszać takie tematy, jak szanse i zagrożenia dla ratowania architektury drewnianej w Polsce; poszukiwania praktycznych informacji i porad dotyczących remontów, adaptacji i dofinansowań czy poszukiwania specjalistów niezbędnych dla właściwej konserwacji i opieki nad drewnianymi obiektami zabytkowymi.

W maju 2021 r. podpisano umowę z wykonawcą dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla remontu konserwatorskiego, przebudowy i adaptacji willi „U Dziadka” na siedzibę Centrum Architektury Drewnianej. Powołano także kolegium konserwatorskie, którego zadaniem jest opiniowanie prac projektowych. Spotkania kolegium, w skład którego wchodzi specjaliści różnych dziedzin związanych z

konserwacją drewna i architekturą drewnianą oraz przedstawiciele Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, organizowane są raz lub dwa razy w miesiącu.

W dn. 19-30 lipca 2021 r. w Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka zorganizowano szkołę letnią „Tłoka ciesielska”, w której wzięło udział 12 uczestników z całej Polski. Wydarzenie skierowane było do specjalistów zajmujących się ochroną i konserwacją architektury drewnianej oraz osób chcących poszerzać swoje kompetencje w tym zakresie. W programie szkoły letniej ujęto warsztaty praktyczne, w trakcie których uczestnicy dokonali translokacji zabytkowego spichlerza na terenie skansenu. Zorganizowano także 6 wykładów poświęconych konserwacji drewna (5 wykładów jest dostępnych na kanale YT NID).

W wrześniu i październiku 2021 r. zrealizowano szkolenie „Konserwacja drewna w teorii i praktyce”, skierowane do konserwatorów, studentów i rzemieślników zainteresowanych podnoszeniem kompetencji w zakresie konserwacji drewna i doskonaleniem umiejętności praktycznych. W ramach szkolenia odbyły się wykłady w formie online (2 we wrześniu, 2 na początku października) oraz 2 weekendowe warsztaty z konserwacji drewna w domku fińskim na warszawskim osiedlu Jazdów (25-26.09.2021 oraz 2-3.10.2021). Wykłady nagrane w ramach szkolenia zostały udostępnione na kanale YT NID. W celu jak najszerszego ich upowszechnienia powstała również krótka relacja filmowa z omawianego wydarzenia.

W listopadzie zakończono prace związane z opracowywaniem dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla remontu, przebudowy i adaptacji willi „U Dziadka” w Otwocku na siedzibę Centrum Architektury Drewnianej. Uzyskano niezbędne decyzje administracyjne i pozwolenie na budowę. Ta dokumentacja będzie stanowić podstawę dla przygotowania postępowania, którego celem będzie wyłonienie wykonawcy prac remontowo-konserwatorskich. Ponadto w grudniu 2021 r. udało się zakupić niezabudowaną działkę, sąsiadującą z terenem willi „U Dziadka”. Dzięki temu, po oddaniu obiektu do użytkowania, możliwe będzie

poszerzenie działalności Centrum i prowadzenie działań o charakterze edukacyjnym oraz animacyjnym (np. wydarzeń plenerowych) na większą skalę.

Jednym z priorytetów działalności CAD jest opracowywanie i upowszechnianie poradników dobrych praktyk dla właścicieli i użytkowników budynków drewnianych. W grudniu zakończono prace nad *Poradnikiem konserwacji budynków drewnianych* autorstwa Filipa Gawlińskiego. Promocja publikacji oraz jej druk zaplanowane są na 2022 r. – to pierwszy z serii poradników, których dalsze opracowywanie zaplanowane jest na bieżący rok.

Realizacja zadania statutowego nr 17.

7. Współpraca międzynarodowa

W ramach EAC.Working Group I, Articulating Significance of Archaeological Sites odbyło się cykliczne spotkanie poświęcone problemom związanym z wartościowaniem stanowisk archeologicznych. W dniu 19 marca 2021 r. odbyło się z udziałem przedstawiciela NID walne zgromadzenie oraz webinarium, na którym omawiano wpływ pandemii na sektor badań archeologicznych. W dniach 1-2 lipca 2021 r. pracownik NID uczestniczył w 22nd EAC Heritage Management Symposium "Climate Change and Archaeology" z referatem nt. wpływu zmian klimatu na dziedzictwo archeologiczne.

W dniach 15-17.11.2021 r. odbyło się w Turzańsku posiedzenie Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej Miejsca Światowego Dziedzictwa UNESCO o nazwie *Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat*, na którym zaprezentowano wnioski dotyczące ochrony krajobrazowej cerkwi w Smolniku.

Realizacja zadania statutowego nr 1, 15, 16.

E. Aneksy

Tabela XIV. Udział pracowników i przedstawicieli NID w konferencjach

Imię i Nazwisko	Tytuł, termin i miejsce konferencji	Tytuł wystąpienia/referatu
Małgorzata Maksymiuk	II Konferencja Naukowa „Dziedzictwo Rzemiostła Artystycznego – tradycyjne techniki oraz nowoczesna konserwacja i	„Technika trawienia szkła płaskiego w XIX i na pocz. XX w.”

	restauracja", 20 maja 2021, Toruń (zdalnie)	
Aleksandra Chabiera	Heritage & Development. 6th Heritage Forum of Central Europe, 16-18 czerwca, Międzynarodowe Centrum Kultury (online)	"A marriage of convenience or a love match? The 'Monument of History' brand in local heritage strategies"
Aleksandra Chabiera	Third Regional Seminar "Faro Convention for concrete action on cultural heritage" Council of Europe – European Union Joint Project "The Faro Way: enhanced participation in cultural heritage", 10-11 czerwca (online)	"Heritage and civil society in Poland. An overview"
Aleksandra Chabiera /Paulina Legutko-Kobus / Anna Kozioł / Maria Badeńska-Stapp / Agnieszka Lorenc-Karczewska / Anna Fogel	Kongres Polityki Miejskiej – Krajowe Forum Miejskie 2021, 7-8 czerwca (online)	Współprowadzenie warsztatów „Dziedzictwo kulturowe w politykach miejskich”
Anna Kozioł	Heritage & Development. 6th Heritage Forum of Central Europe, 16-18 czerwca, Międzynarodowe Centrum Kultury (online)	"Are we ready? The post-pandemic local heritage management system in Poland – reality vs challenges"
Anna Kozioł	Zabytki w kontekstach kultury, 19.05.2021 (online)	„W jaki sposób instytucje kultury upowszechniają współcześnie wiedzę o zabytkach? Dyskusja na przykładzie działalności edukacyjnej Narodowego Instytutu Dziedzictwa”.
Jakub Wrzosek	Konferencja – POLIŚ o przyszłości, 17.05.2021 Warszawa, Muzeum Niepodległości	„Ekshumacja żołnierzy wojska polskiego. Budowa drogi ekspresowej S* na odcinku Wyszaków granica woj. podlaskiego. Znaleźiska związane z działaniami wojennymi. Co na inwestycjach POLIŚ znaleźliśmy z okresu wojny polsko-bolszewickiej”
Renata Stachańczyk	Heritage & Development 6th Heritage Forum of Central Europe, 16-18 czerwca 2021 MCK. Kraków	"The garden 'can never be fixed and left to itself' – the garden conservation and the context of climate changes"
Renata Stachańczyk	Uniejów, Konferencja pt. Rewaloryzacja zabytkowych parków – przykłady działań jednostek samorządu terytorialnego na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego województwa łódzkiego, 19.11.2021	Park zabytkowy – czym jest i jak się nim opiekować?
Lidia Klupsz	Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Ochrona dziedzictwa kultury na wypadek szczególnych	Moderowanie panelu nr 3 pt. „Zagrożenia pandemiczne – nowe wyzwania dla ochrony dziedzictwa kultury. Doświadczenia instytucji

	zagrożeń – zagrożenia klimatyczne, środowiskowe, pandemiczne i pożarowe. Dobre praktyki”, Kraków, 25-26.11.2021 r.	muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, dobre praktyki, kierunki działań ochronnych”
Renata Stachańczyk	XXVIII Konferencja PK Kraków w Zakresie Sztuki Ogrodowej, X międzynarodowa edycja: Zmiana klimatu jako aktualne wyzwanie dla krajobrazów i dziedzictwa kulturowego w dniach 28 i 29. 10.21 – online	Jaka jest przyszłość ogrodów zabytkowych? - spojrzenie na zadania konserwatorskie w kontekście zmian klimatu
Wioletta Łabuda-Iwaniak	Konferencja – Turystyka kulinarna- Tradycja i innowacyjność, 17-18.11.2021	Smaki Dziedzictwa – temat Europejskich Dni Dziedzictwa 2021
Anna Fogel	Konferencja „Zabytki dla wszystkich” 18 listopada 2021 r.	Dostępność zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami – konflikt wartości czy wyzwania dla administracji?
Maria Badeńska-Stapp	Inauguracja Regionów Rewitalizacji w woj. opolskim, 11 maja 2021, online	Centra Kompetencji do spraw Rewitalizacji
Maria Badeńska-Stapp	Kongres Polityki Miejskiej – Krajowe Forum Miejskie 2021, 7-8 czerwca, online	Współprowadzenie z Anną Kozioł warsztatów „Dziedzictwo kulturowe w politykach miejskich”, moduł - rewitalizacja
Maria Badeńska-Stapp	Seminarium Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji 22-23.09.2021	Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji, procedury, zgody, prawodawstwo, dobre przykłady
Maria Badeńska-Stapp	„Włącz się w rewitalizację” Marki 18.11.2021	„Konsultacje społeczne planowane do konkursu architektonicznego na kompleksowy projekt zagospodarowania terenów związanych z historią Briggsów, w tym na Pałacyk Braci Briggsów, park miejski oraz fabrykę Briggsów”
Maria Badeńska-Stapp	Regiony Rewitalizacji. Warsztaty dla gmin woj. opolskiego 28 i 29.10. 2021 online	Wykład oraz warsztaty dotyczące dostępności zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami
Aleksandra Chabiera	„Turystyka kulinarna – tradycja i innowacyjność”, Szkoła Główną Turystyki i Hotelarstwa Vistula, 18-19.11. 2021	“Kotlet babuni sousvide, czyli algorytm udanej interpretacji tradycji kulinarnych” prelekcja oraz warsztat

Tabela XV. Artykuły i opracowania pracowników NID

Nazwisko i imię	Tytuł i numer czasopisma lub tytuł publikacji	Tytuł referatu lub artykułu, opracowanie publikacji
Roman Marcinek	„Ochrona Zabytków” nr 2/2020	Rezydencja Dzięki. Krajobraz dyskretny
Dorota Hryszkiewicz-Kahlau (z: Michał Klugmann)	„Ochrona Zabytków” nr 2/2020	Zabytkowy Zespól dwóch podziemnych zbiorników wody czystej i ogrodu wodnego przy dawnym szpitalu miejskim w Gdańsku – obecnie Gdański Uniwersytet Medyczny
Andrzej Siwek, Anna Fortuna Marek (z: Bogusław Szmygin)	„Ochrona Zabytków” nr 2/2020	Plan Zarządzania w ochronie miasta historycznego – założenia i kluczowe działania w Planie Zarządzania Starego Miasta w Zamościu
Marta Elas	„Ochrona Zabytków” nr 2/2020	„The Invincible City. Society in Cultural Heritage Recovery” – międzynarodowe webinarium w hołdzie warszawskiej Starówce (artykuł nierecenzowany)
Wioletta Łabuda-Iwaniak	Spotkania z Zabytkami	Rozsmakuj się w dziedzictwie.
Marcin Sabaciński	Podrozdział w podręczniku dla studium podyplomowego „Międzysektorowe wyzwania: specjalista ds. ochrony dóbr kultury na wypadek sytuacji kryzysowej i wojny”	Nielegalny obrót obiektami dziedzictwa
Agnieszka Oniszczyk, Agnieszka Makowska	Internet Archaeology 58	Belated Measures – the Reality of Digital Archaeological Archiving in Poland
Agnieszka Oniszczyk, Claire Tsang, Duncan H. Brown, David Novak, Kaat de Langhe	Guidance on selection in archaeological archiving. EAC guidelines 3, Namur: EAC	
Agnieszka Oniszczyk	A Tricky Subject – Archaeology in Opinion Polls on Cultural Heritage. Recent EXamples from Poland, 2 publikacje: EAC Occasional Paper 16, Internet Archaeology 57/2021	
Andrzej Siwek, Aleksandra Szczepańska	Rocznik Kultury Polskiej 2020	Ochrona zabytków, a obowiązek zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami
Renata Stachańczyk	Forum architektury krajobrazu: praktyka zawodowa - badania naukowe - dydaktyka, pod red. A. Ozimek, I. Sykta, Wydawnictwo PK, Kraków 2021	Badania w służbie idei, czyli o potrzebie i sensie badań w obiektach zabytkowych na przykładzie Parku Mużakowskiego
Renata Stachańczyk	Park Mużakowski – 30 lat procesu konserwatorskiego, NID, Warszawa 2021	

Wioletta Łabuda-Iwaniak	Spotkania z Zabytkami	Druga odsłona kampanii społecznej „Krajobraz mojego miasta”
Aleksandra Chabiera	Dziedzictwo kulturowe w badaniach. Tom 2: Rozwój lokalny i strategiczne zarządzanie rozwojem gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe, UJ, NID 2021	Rola dziedzictwa w dokumentach strategicznych gmin – wiedza i świadomość kluczowych urzędników gminnych
Aleksandra Chabiera	Dziedzictwo kulturowe w kontekście wyzwań zrównoważonego rozwoju, TAIWPN Universitas, oddział PAN w Poznaniu, 2021	Dziedzictwo archeologiczne jako czynnik rozwoju lokalnego
Anna Koziół	Dziedzictwo kulturowe w teoriach rozwoju „od dołu”	„Dziedzictwo kulturowe w badaniach. Tom 2: Rozwój lokalny i strategiczne zarządzanie rozwojem gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe, UJ, NID 2021

Tabela XVI. Jesteśmy potrzebni (NID w liczbach)

Liczba wydanych opinii specjalistycznych 499 + 119 („Zabytek Zabany”) = 618	618
Liczba zaopiniowanych wniosków o uznanie zabytku za Pomnik Historii	8
Liczba artykułów napisanych przez pracowników NID	16
Liczba wystąpień pracowników NID na konferencjach krajowych	19
Liczba standardów, wytycznych, zaleceń opracowanych przez NID	8
Liczba projektów dofinansowanych w 2021 r. w ramach programu „Ochrona zabytków archeologicznych”	36
Liczba projektów dofinansowanych w 2021 r. w ramach programu „Wspólnie dla dziedzictwa”	42
Liczba publikacji wydanych przez NID	3
Liczba osób przeszkolonych przez NID	1310
Liczba użytkowników, którzy odwiedzili bazę wiedzy samorząd.nid.pl w okresie sprawozdawczym	103 000
Liczba zabytków mających swoją reprezentację na zabytek.pl	675 541
Liczba zdjęć opublikowanych na zabytek.pl	75 788
Liczba obrazów 3D (cumulus/modele) opublikowanych na zabytek.pl	68
Liczba filmów opublikowanych na zabytek.pl	82
Liczba użytkowników odwiedzających zabytek.pl w okresie sprawozdawczym	928 613
Stan zbioru dokumentów rejestru i ewidencji zabytków zgromadzonych w NID	1 248 364
Liczba zeskanowanych dokumentów zgromadzonych w bazie danych	869 363
Liczba rekordów opisujących dokumenty rejestru i ewidencji zabytków w bazie danych	869 363
Liczba obiektów przestrzennych reprezentujących zabytki w bazie GIS	774 949
Liczba udostępnionych dokumentów rejestru i ewidencji zabytków w okresie sprawozdawczym	580 490
Liczba rozpatrzonych wniosków o dostęp do danych przestrzennych	50
Liczba jednostek archiwalnych dokumentacji udostępnionych w okresie sprawozdawczym	1912 j.a.
Liczba woluminów będących na stanie biblioteki NID	119 800
Liczba osób, które skorzystały z biblioteki NID w okresie sprawozdawczym	423
Liczba osób, które skorzystały z katalogu bibliotecznego online	11 427
Liczba wszystkich artykułów opublikowanych w bazie wiedzy edu.nid.pl	379

Liczba nowych elementów, które zostały wpisane na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego w okresie sprawozdawczym	6
Liczba nowych elementów, które zostały wpisane do Rejestru dobrych praktyk w okresie sprawozdawczym	1
Liczba użytkowników, którzy odwiedzili stronę https://niematerialne.nid.pl w okresie sprawozdawczym	49 615
Liczba użytkowników, którzy odwiedzili stronę internetową https://edd.nid.pl w okresie sprawozdawczym	78 334
Liczba użytkowników, którzy odwiedzili stronę internetową www.nid.pl w okresie sprawozdawczym	247 459
Liczba postów opublikowanych na Facebooku NID w okresie sprawozdawczym	148